ԺԳ. ՏԱՐԻ—ԹԻՒ 29 | ՈՒՐԲԱԹ, 8 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, 1899 | 15 ՃԼՄԱՋԻՒ ԱԽԸՐ, 1317 | 8 ԹՐՔԵՐԻՆԻ ԷՎՎԼԻ, 1315 | 20 ՀՈԿՏ. 1899 (Ն. Տ.)

10 ՓԱՐԱ.

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՆԽԻԿ

Պոլսոյ համար { Տարեկան 70 դրշ. / Վեցամսեայ 35 „
Խառնուներու համար { Տարեկան 90 „ / Վեցամսեայ 45 „ / Եռամսեայ 23 „
Արտասահման { Տարեկան 23 Ֆր. / Վեցամսեայ 12 „

Նամակ կամ ոեւէ գրութիւն պէտք է ուղղել Տնօրինութեան:

ԾԱՂԻԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ

10 ՓԱՐԱ.

«زاغك» ارمنیجه یومی وسیاسی غزته
مطبعه و اداره‌خانه‌سی
غلطه‌ده حمدی پاشا خان

Կ. ՊՈԼԻՍ, Ղալաթիա,
Համտի-բաշա Խան

Rédaction du Journal Arménien
„DZAGHIK"
Galata, Pérchémbé-Bazar
Hamdi-Pacha Han

ՏՆՕՐԷՆ Ռ. ՍԱԳԱԵԱՆ | ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ Ղ. ԲՈԼԱՏ

ԼՐԱԳՐԱ-ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ա.

Երբ ո՛եւ է դրասէր ազգային հետաքրքրուի դիտալ վերջին քսան տարիներու Հայ մտքի ճառագայթումը, ցաւով պիտի դիտէ սա՛ դրական ամլութիւնը. մեր իմացական զարգացումը լրագրական հոլովոյթն անցին չէ անցած, եւ երկար տարիներ զուրկ մնացած ենք պատճառաբանեալ մեծակակ հեղինակութենէ մը։ Կապիտալէն Եւրոպան ընդօրինակած ատեններս, չտեսանք թէ գրապէս գտաճներ ենք ա՛նոր հանճարներուն քով։ Եւրոպական թերթերը մէկ կողմէ նշանաւոր հրապարակագիրներու հմուտ յօդուածներով համեմուած ատեններն, մեւս կողմէ գրական հրապարակը կը լեցուէր ճոխ ու հսկայ հանրագիտակներով, մտածուած երկերով, որոնց իւրաքանչիւրն իր ցեղային ընդարձակը կը կրէր։ Այսպէս երբ անդին ինքնատիպ գրականութիւններ կը փայլէին արդ ապրող, տարին Հայ ուղղը հետեւելէ, չարաչար կարդալէ յողնած չոր կմախք գարձած էր, եւ իր սկզբնատպութիւնը ներկայող բան մը չէր արտադրած։

Իրաւամբ ըսաւ վերջերս մեր խորագիտանց եւ ներհուն քննադատը Մ՚ՐԻԵԱՆ թէ «մեր այսօրուան լրագրա-գրականութիւնը մեծ մասով նմանողութիւն եւ պիտակութիւն է»։ պիտի հաստատենք։ Զոր օր. հին «Արեւելք»ի օգտակար յօդուածներէն, Եուսուֆեանի եւ Տոքթ. Ռոպէնանի գիտականներէն, Բէչեանի քաղաքականներէն զատ հաղիւ տեղ ունին հոն քանի մը սիրուն հարազատ գրուածներ, զոր օր. Տուտուխեանցինները։ Կարծեցեալ բանաստեղծներու քերթուածներ կը պլպլան հոս ու հոն, եւ անարկու ատուեր մը կը ձգեն գրական պարապին վրայ։ Բայց անիրաւութիւն ըրած չըլլալու համար, յիշենք Տիրայրը, Բէչեանը, Տ. Արփիարը, Զ. Եուսուֆեանը «որոնք բարեհաճած են հասարակութեան պատկանող հարցեր յօդելու մերթ ընդ մերթ»։

Այս մէկ օրինակէն իսկ կրնանք հետեւցնել թէ ազգաս գրականութիւն մը ունի այն ժողովուրդը որ կը բաւականանայ իր լրագրութեամբ։ Ամէն հրապարակագիր գրագէտ չէ, հաղուագիւտ բացառութիւնները յարգելով, եւ պարաւոր ալ չէ ըլլալու, վասն զի ա՛յլ է օգտակար դաղափարներ պարզել գիւրահասկնալի կերպով, այլ է գրականութիւն մշակել։ Իրաւ, մենք տեսանք «Երկրագունտ»ի եւ «Գրական եւ խմբագրական չարժումի» գրագէտ խմբագիրը, Զօհրապեան «Մասիս»ի գրագէտները, նոյնպէս 1895ի «Ծաղիկ»ինները, բայց ատոնք մասնաւոր փորձեր էին, չանուեցին շատ, եւ Եւրոպայի փիլիսոփայն նման ընկնք. «իրենց կատարելութեան յաջողեց գրական մենութիւնը։»

Հիմակ ալ ունինք «Բիւրակ»ն ու «Մասիս», Ազգագրական ու Գրական հանդէսները, ուր կը փայլին հոյլ մը երիտասարդ տաղանդներ իրենց յատուկ դոյներով. կրնանք բացագանչել ա՛նսա՛ մեր այժմու գրականութիւնը։ «Բիւզանդիոն» տուաւ պատասխանը։

Գրականութիւնը գրագէտներով գոյութիւն ունի, բեղմնաւոր մտքի ակը գրագէտներով։ Ունինք անոնցմէ. խնդրական է։ Խանգաւառ եւ արեւոտ գրիչներու լուսաղեղ ցայտումներ աւելի արժէք պիտի ունենան մեզի համար, քան բառ առ բառ փոխադրումներ։ Գրագէտ ըսելով թարգմանիչ չենք խմնար։

Խորապէս համոզուած եմ որ երբ մենք մեր կարողութեան վստահ՝ ինքնանք խորհիլ եւ անձանձրոյթ պրպտել, մտաւոր գաչտի մէջ անձանօթ գետիններ պիտի գտնենք, ու մէնք մի բջիջի զարթման հաճոյք պիտի զգանք եւ պիտի ուրախանանք որ ուրիշներու բարձր մտածումները կ՚ունենանք առանց զանոնք կարդացած ըլլալու։ Ամէն մարդ գրական տեսութեանց մէջ կրնայ սուղիլ, եթէ ուզէ։

Կենդանի տեսարանի մը առջեւ՝ էջ. պայծառ երկինքը, խաժադոյն ծովը, կանաչ ծառերու փունջ մը ժայռէն վար կախուած կը հմայէ՞ ձեր աչքը. խոկացէք դուք ձեզի. ինչ գաղափարներ եւ յոյզեր ծաղիկներու պէս պիտի թափթփին թուղթին վրայ. պիտի ըլլաք բնատիպ գրագէտ՝ դաւառացի բանաստեղծին նման, որուն գիրքը բնութիւնն է, եւ քերթուածները՝ արեւը, գիւղը, երդը, գոմը, թռչունը, կանանքը, (Թլկատինցիին ու Կ.ին ականջը խօսի)։ Գեղջկական խմաստասիրութեան հրապոյրը հո՛ս է։

Լրագրի սահմանափակ գրականութիւնը չի բաւեր մեզի. Ռ. Զարդարեանին, Կ.ին գլուխ-գործոցները մ՚ուր են. պէտք է ի լոյս ընծայուին անոնք առանձին հատորներով. մեր գրականութիւնն անոնցմով պիտի ընդարձակուի, եւ ոչ լրագրի բանաքաղութիւններով, չըսեմ՝ բանաղողութիւններով։

ՏԻՐԱՅՐ ՎԱՐԴ.

ՍԽԱԼԸ

«Ծաղիկ»ի 22 թիւին մէջ յուզուած ընկերաբանական հարցին կը պատասխանեմ Տէր. Արաքսի ընդհ. հրաւէրով, ոչ թէ իբր ձեռնհաս, այլ մօտէն հետաքրքրուող մը։

Նախ որ այդ հարցը յուզող բարեկամս Պ. Ռոզմէրի՝ ընկերաբանական ակներեւ երեւոյթի մը տակ պահուած հոգեբանութեանը չէ ուզած թափանցել. լոկ երեւոյթէն կը քննէ եւ հոս է կարծեմ իր սխալը։

Երկրորդ. իր իսկ ըմբռնման եւ արտայայտութեան ձեւի մէջ հակասական կ՚երեւայ։ Առաջին պարբերութեամբ մը՝ աղքատ այդ աղջիկները կ՚որակէ «աշխատասէր, մաքուր հոգիով, ազնիւ բարքերով,» եւ քիչ մը վարն ալ նոյն այդ ազնիւ բարքերով աղջիկները հագուելու, չքնելու, չպարուելու ախտին ենթակայ կ՚ընէ . . . իրենք զիրենք ծախելու համար։

Երրորդ. արտաքին երեւոյթէն խարուած ըլլալուն համար թերեւս, (ինք կը կարծէ թէ միւս երիտասարդներն ալ (իր ակնարկածները) պիտի խաբուին եւ այդ աղջիկները՝ իրենց կեանքի ընկեր պիտի ընտրեն, որովհետեւ Արաքս դեղեցիկ բացատրած էր . . . փոխանակ բրդեղէնի կ՚ուզեն մետաքսեղէններ ունենալ զոր օրինակ, եւ ամեն տեղի համար միեւնոյն մետաքսեայ հագուստը կը կրեն . . .։

Իրաւ է թէ ընտանիք կազմակերպելու թանկ չորերով, սիրուն աղուոր հագուող (. . . այս բացատրութիւնն ալ սխալ ընկած է հոս իր բնորոշման հայեցակէտէն դատելով) վերջին նորաձեւութեանց հետեւող աղջիկներ կը փնտռուին շատերու կողմէ, բայց երիտասարդներն անոր իրական հարստութեանն իբր չափանիշ մը կը նկատեն այդ ամէնն ու երբ առաջին խուզարկող ակնարկէ մը ետք, երեւցածին ու չերեւցածին խոշոր համեմատութիւն մը տեսնեն . . . ռամիկ բացատրութեամբ մը,— դրեր ես նէ գտիր երիտասարդը։

Արաքս բացատրած էր արդէն նորոյթի հետեւելու պատճառ սահմանը. ուրեմն ինձ կը մնայ միայն ընկերաբանական տարերայթի հոգեբանութեանը մասին ըսել թէ այդ աղքատ աղջիկներ եթէ լաւ դաստիարակուած ըլլային ու բաւական պէս ազնիւ բարքեր ալ ունենային, երբեք չպիտի զիջանէին «եղերու մօտ գորտ ըլլալ,» վասն զի իրենց սեռին յատուկ սրամտութեամբը մեզմէ շատ աւելի շուտով կրնան կռահել թէ խաբուող չըլլար։ Հապա ինչո՞ւ աղքատ գործաւորուհին իր աւուրշէքը՝ կենսական անմիջական պիտոյքներէն խնայելով՝ նորաձեւութեան յատուկ չորերու կը յատկացնէ։

—Ատոր պատճառն ալ ա՛սա՝ մանաւորապէս կանացի հոգեբանութեան եւ ընդհանրապէս նախապատմական ժամանակներէ սկսեալ մարդկային կենցաղի մէկ օղակը կազմող պճնազարդուելու (parure) պէտքին մէջ փնտռելու է։

Մեղադրանքի մասին եզրակացներէն ալ ընթերցողին կը թողում այեւս[*]

Ատաբազար ԴՐԱՆԻԿ

2 Հոկտ. 1899

ՀՈՂԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԴԱՍԵՐ

ՈՍԿՈՐ

Դ

Կենդանիներու ոսկոր. — Առաջին անգամ Անգլիացի հողագործներն երբ նչմարեցին իրենց հողերու չարունակական անբերրութիւնը, եւ երբ հասկցան թէ անիկա լուսածնական աղերու պակասութեան հետեւանքն էր, Լանացին ամէն կարելի միջոցներ գործադրել լուսածնական աղերու աղբիւրներ գտնել եւ ձեռք ձգել։ Դիտնալով որ լուսածնական աղերու ամենէն հարուստ աղբիւրը կենդանեաց ոսկորներն են, սկսան աշխարհիս ամէն կողմերէն ոսկոր հաւաքել եւ իրենց երկիրը ներմուծել։ Երկար տարիներ Հնդկաստան, ապա Տանիմարքա Անգլիացիներուն գլխաւոր վաճառատեղիները եղան։ Միայն Տանիմարքա տարեկան մէկ միլիոն քաշէն աւելի ոսկոր կը ծախէր Անգլիացոց։

Անգլիացիք՝ իրենց տոհմային պաղարիւնութիւնով, երբեք չքաշուեցան պատերազմական դաշտերը չահադիտական ասպարէզներ դարձնելու։ Ուր որ պատերազմէն Անգլիացիք սովալլուկ անգղերու պէս կը փութային հոն, եւ կը նետուէին մարդկանց եւ կենդանեաց դիակներուն վրայ անխտրաբար, եւ ահաղին քանակութիւններով ոսկոր կը տանէին իրենց երկիրները։

Շատ ուշ արթնցան սակայն Եւրոպայի միւս ազգերը, որովհետեւ 1820էն ի վեր, Անգլիացին արդէն աշխարհիս ամէն կողմէն մեծաքանակ ոսկորներ հաւաքելով, իր սպառած հողերը վերակենդանացուցած էր։ Իր արջառները մեծցնելու համար, ահաղին տարածութիւններու վրայ մարգագետիններ հաստատած, եւ նախատիպար ըլլալու աստիճան ձիու, կովի, ոչխարի եւն տեսակներ յառաջ բերելով, իր ժողովուրդի վիճակը մնտեսապէս բարձրացուցած ու բարգաւաճած էր։

Ասոնցմէն օգտուիլ փորձեցէք, հողագործնե՛ր, դուք ձեր չուրջը լուսածնական աղերու հարուստ աղբիւրներ ունիք, որոնք ամէն օր իրրեւ անպէտ գոյութիւններ կը թափուին, կ՚երթան։ Ձեր տրամադրութեան տակ գտնուած եւ երեսի վրայ թողուած հարստութեան այդ աղբիւրները խոհեմութեամբ չահագործեցէք։ Ո՛ւր որ ոսկոր, ածառ (կոճիկ), եղունգ, ձկան փուշ, փետուր գտնէք, հաւաքեցէ՛ք եւ պահեցէք ձեր ուժասպառ արտերուն համար։ Մասվաճառներու խանութներէն, ճաշարաններէն, ձեր սեղաններէն նետուած ոսկորները ձեզի համար ոսկի չափ կարեւորութիւն ունի. ձեր բաղձացած ոսկիները դիւրութեամբ ձեռք կը բերէք անոնցմով։ Երբ պատահմամբ ձեր անասուններէն մէկը մեռնի, չըլլա՛յ որ զայն նետէք ճամբաները։ Ձեր դերդաստանը կամ բաց դաշտին վրայ։ Երջանպատիւ մթնոլորտը իրենց գարշահոտ բուրմունքներով ապականելէ զատ, ուրիշ բանի չեն ծառայեր այդ կերպով։ Այդպիսի պարագաներու մէջ ձեր արտերէն մէկուն ծայրը փոս մը բացէք եւ դիակը իր ամբողջութիւնով, կամ կտրտելով եւ կիրի փոշի հետ խառնելով, թաղեցէ՛ք։ Նոյնիսկ եթէ տեսնէք ճամբուն վրայ մնացած անասունի դիակ մը որ արեւուն տակ խմորելով ու բաղալուծուելով օդը կ՚ապականէ, վերցուցէ՛ք զայն եւ փենական թթուտով աղէկ մը հականեխելէ վերջ(*) տարէք ձեր հողերէն մէկուն մէջ թաղեցէք։ Այս կերպով թէ՛ հանրութիւնը անոր արտաբուրած գարշահոտութենէն ազատելով բարիք մը գործած կ՚ըլլաք եւ թէ՛ նետուած անտէր հարստութիւն մը իւրացուցած։

Համաձարակներու ատեն, եթէ կրնաք ծախու առէք սատկած անասուններու դիակները, եւ դաշտի մէջ կրակ վառելով, եռացած ջուրի մէջ պարզապէս խաշեցէք զանոնք եւ ապա թաղեցէք կիրի հետ խառնելով։ Ջուրն ալ մի՛ թափէք, այլ դիակները թաղելնէդ վերջ, անոնց վրայ լեցուցէք եւ հողով ծածկեցէք։ Մէկ քանի ամիս վերջը այդ թաղուած դիակները կը փտին եւ ամենապատուական աղիւսա մը կուտան ձեզ։ Այդ աղիւսաը կը գործածէք այլ եւ այլ մշակութեանց. իսկ ոսկորները՝ որ տակաւին անայլայլ մնացած են գրեթէ, կ՚առնէք եւ յառաջիկայն մեր բացատրելիք գործողութեանց ենթարկելէ ետքը, կը գործածէք։

Ղ. ԲՈԼԱՏ

ԶԷՆԿԻԼԷՐՑԻՆԵՐԸ

Զէնկիլէր իր դիրքով կը նմանի Պարտիզակի։ Պարտիզակ ունի մաքուր օդ, լաւ եւ պաղ ջուր, նոյնն ունի նաեւ Զէնկիլէր։ Պարտիզակ իր Ս. Մինասի ծառատանին պաղ ջուրն ունի, գիւղէն քիչ մը բարձր, Զէնկիլէր ալ՝ իր պաղ ջրի ակ ըսուած տեղը, ուր բնական պարզութեամբ մը կանաչի անհուն տարածութիւն մը կը պարուրեն դիտողին աչքերը։ Պարտիզակ իր «Լուսաղբիւր»ը, Զէնկիլէր ալ իր «Երամենց աղբիւր»ը։ Վերջապէս եթէ տարբերութիւն մ՚ալ ունին այս երկու գիւղերը, այն է որ Պարտիզակ դրեթէ ամէն կողմերէ լեռներով չրջապատուած է, մինչ Զէնկիլէրի առջեւ կը գտնուի ընդարձակ տեսարանով ու բերրնաւոր հողի տարածութիւն մը, միշտ ժողովուրդին տրամադրութեան տակ։

Հոս քանի որ առիթը ներկայացաւ, ըսեմ թէ Զէնկիլէրցիք շատ չարքաշ, ժըրաջան։ աշխատող ու բարեն ջուր հանող, մարդիկ՝ են, իրենց երկրագործութեան ու չերամաբոյծի աշխատութիւններէն զատ, մեծ տեղ տուած են առեւտուրի։ Միայն իրենց գեղի առեւտուրով չեն զբաղիր, այլ եւ շրջակայ բոլոր գիւղերուն հետ միշտ հաղորդակցութեան մէջ են. մինչեւ Պրուսա, Մուսանիա, Կէմլէյիկ եւ աւելի հեռուներ երթալէ չեն քաշուիր։ Զէնկիլէրցիները հաստատամիտ են[**] ու յարատեւող ոգի ունին, որուն մէկ արդիւնքն ալ է նորակառոյց եկեղեցոյն շինութիւնը, անտեսական ծանր տագնապներու մէջ։ Փակագծի մէջ ըսենք թէ միեւնոյն ժրաջանութեամբ կամ հաստատակամութեամբ եթէ նոր դպրոց մը կառուցանեն աշխատասէր Զէնկիլէրցիները, շատ յառաջդիմական գործ մը ըրած պիտի ըլլան ու պիտի անմահացնեն այժմու սերունդի անունը։

Գեղին ամբողջ տունները մասնաւոր չերամատուներ կը ներկայացնեն. ժողովուրդը շատ լաւ հասկցած է չերամի օգտակարութիւնն եւ անոր համար բան մը չի խնայեր, ու ըստ կարելոյն կ՚աշխատի լաւ տեսակ խողակ պատրաստելու համար։ Հիմայ կալի ժամանակն անցած է, սկսած է այգեկութի ժամանակը, շատ քանակութեամբ կը պատրաստուին ջիրա, գինի եւ օղի (աչքերնին լո՛յս, Բագոսի խնկարկուներուն)։ Ամէն զատ իւրաքանչիւր տան վրայ կախուած են 20, 30 եւ աւելի խաղողի «խօլ»եր, (խօլ կ՚ըսեն խաղողի ողկոյզներն իրար միացուած կամ մէկ ու կէս մեղր երկայնութեամբ կախուած տիզիներուն(որոնց վրայի խաղողներն արեգակին ջերմութեան տակ ջամիջ կ՚ըլլան։) Վերջապէս Զէնկիլէրցիները աշխատասէր են ու այժմէն սկսած են ձմեռուան համար տան պէտքերը հոգալ, պատրաստելով ձմեռուան ցուրտ եղանակին մէջ պէտք ունենալիք խմորեղէններն ալ։

* * * Գեղին առեւտրական զարգացման մէկ ապացոյցը կրնայ համարուիլ օր ըստ օրէ նորանոր մեռաքսի մանարաններ շինելու ձեռնարկները, որովհետեւ Տօնիկ էֆ. Զօրեանի այժմու մանարանն անբաւական է, մտադրութիւն կայ նոր մը շինել 40 մանճրնջոցով, նոյնպէս ուրիշ մանարանի մը շինութիւնը պիտի աւարտի որ կը պատկանի Թըրայեան Յակոբ աղայի, 40 մանճրնջոցով։ Այս երկուքէն աւելի մեծ դիրքով եւ 60 մանճրնջոցով ալ Բաբաղեան եղբայրները մտադիր են մանարան մը կառուցանել «Կալեր» կոչուած տեղը։ Կառուցուելիք այս երեք մանարաններուն յաջողութիւն։ Եթէ քանի մը տարիէն այս երեք մանարաններն ամբողջովին աւարտին, գեղը աւելի պիտի օգտուի թէ՛ իր խողակներ լաւ դներով ծախուելովն եւ թէ՛ 152ի չափ կիներ ու աղջիկներ իրենց օրապահիկնին հայթայթելու լաւ միջոց մը գտնուելով։

* * * Իբր տեղեկութիւն կրնամ հոս աւելցնել թէ գեղին դուրս, Միջագիւղի ճամբուն վրայ շահագործելի գետին մ՚ալ կայ, ուրկէ եթէ մեռաղային զանգուածներ գտնուին, իբր հանք պիտի շահագործուին։ Առ այժմ միայն պեղումներ կատարելու ձեռնարկուած է եւ 14-16 մէթր երկայնութեամբ ներքնուղի մը բացուած է։ Հողը մածուցիկ է, քանի մը տեղեր միայն փայլուն հողի(*) կտորներ տեսայ, բայց չեմ գիտեր թէ յաջողած են ոսկի եւ ուրիշ մետաղներ գտնել։ Հարկաւ, եթէ պեղումները շարունակուին, լաւ կամ դէշ արդիւնք մը յառաջ կուգայ։ Այս հանքային կարծուած գետնի քսիները քանի մը տեղեր ալ պեղումներ կատարած են։ Ասոր ալ յաջողութիւն մաղթենք, վասն զի եթէ իրօք հանք մ՚ըլլայ, ապագային Զէնկիլէրցիներն պիտի օգտուին անկէ ալ։

* * * Գեղացիները հին սովորութիւններ յարգողներ են, ամէն տարաւար օրերու գեղին մեծամասնութիւնը մատաղներ կը կարէ. լաւ սովորութիւն։ Բայց աւելի լաւ չըլլա՞ր եթէ այդ մատաղներու համար տրուած դրամին կէսը դպրոցին յատկացնեն ու դպրոցին «պիւտճէ»ն քիչ շատ բարելաւի։ Բնականաբար մէկէնմէկ այդ ընդունուած սովորութիւնը վերցնել անհը-

[*] Դրանիկի յօդուածն անկողմնակալութեամբ կը հրատարակենք միակ այն նպատակով որ Ռոզմէրիի ու Արաքսի յայտնած խնդիրները հանրային բնոյթ ունին եւ կ՚արժէ ասով լրջօրէն զբաղիլ։ «Ծաղիկ» պատրաստ է հիւրընկալել այս մասին դեր ու զեմ հակիրճ խորհրդածութիւններ՝ խնդիրն ա՛լ աւելի պարզելու. եւ լուսաբանութեան համար։ Ծ. Խ.

(*) Անոր համար այս նախազգուշական միջոցը որ, եթէ կենդանին տարափոխիկ հիւանդութենէ մը մեռած է, իր վարակիչ մանրէները ոչնչանան եւ հիւանդութիւնը տարածելու տեղի չի տան։

[**] Խօսակցութեան մը մէջ «Մենք Զէնկիլէրցի ենք. . .» ըսին. չհակցայ թէ ինչ ըսել կ՚ուզէին. հարցուցի եւ չուզեցին պատասխանել, բայց կարծեմ թէ «Մենք Զէնկիլէրցի ենք» ըսելով իրենք կը հաստատեն թէ հաստատուն ու անյողդողդ կամքի տէր են կամ մտադրածնին կրնան կատարել։ Կամ իրենց բառարաններուն մէջ անկարելի բառ չկայ։

(*) Ձեր այդ տեսածները շատ հաւանական է որ ո՛չ թէ ոսկի, այլ փայլար (micas) կոչուած մետաղը ըլլայ։ Ծ. Խ.

նար է, բայց Դպրոցի-բաբեկամ անձնաւորութիւններ, մանաւանդ կղերական դասը, եթէ աշխատին, ատկէ ալ կրնան բաժին հանել դպրոցներուն։

=Զէնկիլէրի մեկնելու պատրաստուած առաուս, յուզարկաւորութեան տխուր հանդէսի մ'ալ ներկայ գտնուեցայ։ Մեռնողն ծերուկ կին մ'էր որ միայն իր՝ աշխարհէս մեկնելն բաւական չեպելով, իր նորածին թոռն ալ հետն առեր կը տանէր։ Թէ նախաշաբաթներն ո՞ր ատիճան բուն դրած են զեղացոց մէջ. այդ ալ կրնայ հասկցուիլ մեռելին վրայ երգուած շատ մը գովքերէն որոնք փոխանակ հանդուցեալին պարագաները մխիթարելու հանդամանքն ունենալու, աւելի անոնց վրայ կը խորտնեն։

*** Զէնկիլէրցիներն ընթերցասէր չեն դպրոցները զարգացած չըլլալուն համար, հաղիւ երկու երեք օրաթերթ կուգայ այս հայաշատ գեղն։ Բայց եթէ միջոցներն խորհուին ընթերցասիրութիւն տարածելու համար, չեմ կարծեր որ ապարդիւն մնայ։

Եալովա ԱՏՐՈՎՊԷ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ
ՀԱՐԱՒ-ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԹՐԱՆՍՎԱԼ.— Անգլիական պատերազմական պաշտօնատունը հասած նոր տեղեկութիւններ կ'իմացնեն թէ երկու հանրապետութիւններուն արեւելեան եւ արեւմտեան կողմերը գտնուած անդլ. զօրութիւնները Պիւրիներու կողմէ պաշարման մը ենթարկուելու վտանգին տակ կը գտնուին։ Մաֆքինկ պաշարուած է արդէն եւ Դարի իշխանութիւններն առոյժմ հրաժարեցան հոն օգնութիւն մը հասցնելու գաղափարէն։ Մաֆքինկի օգնութիւն եւ ռազմական պիտոյքներ տանող գրահապատ կառախումբը ճամբան հեռադրով հրաման ընդունեց խկոյն իր ճամբան փոխելով եւ դառնալու, բայց չգիտցուիր թէ իր այս նահանջի պատճառն Պօէրները կառախումբին վրայ պիտի չյարձակին ու գոյն ըռնեն։ Մաֆքինկ ղրկուած ուրիշ երկու կառախումբերու վրայ լուր չկայ, կը վախցուի որ Պօէրներուն ձեռքը ինկած ըլլայ։ Հիմա Անգլիացիները կ'սկսին հասկնալ որ Պօէրները առջի մտամտութիւնը չունին, որ այնչափ ապասել տուաւ իրենց յարձակողականի սկսելու համար։ Հիմա կ'սկսին հասկնալ անոնց այն ճարպկութիւնը թէ թողուցին որ Անգլիացիներն որ իրենց ուժերը համախմբեն Արեւելեան եւ Արեւմտեան սահմաններուն վրայ ուսկից դիւրին է դիրենք ծովը յարարերութիւններէ զրկել, թէ Նաթալի եւ թէ Դարի կողմէն։ Երկու Հանրապետութիւններն հիմակ իրենց տարածողութեան տակ առած են Սրը Ճօրճ Հուսյթի գնդապետ Պատէն Բուէլլի անջատուած ու պաշարուած բանակները։ Լոնտոն հասած բոլոր հեռագիրները այս կացութիւնը մատնանիշ կ'ընեն։

—Բարիզի Աւետարանական Առաքելութեան Յանձնաժողովը հետեւեալ նամակը ուղղած է Վիքթորիա Թագուհիին, ի նպաստ Թրանսվալի անոր մէջամտութիւնը խնդրելով։

Առաքելական ընկերութեան Բարիզեան յանձնախումբն առ Նորին Վեհափառութիւն Անգլիոյ թագուհիին

Տիկին,

Բարիզի առաքելութեանց Ընկերութիւնը առանց խորին անձկութեան չի կրնար տեսնել պատերազմի մը հեռանը-կարն որ կ'սպառնայ Անգլիոյ զինուորներն եւ Թրանսվալի Ժողովուրդն իրար ձգել։

Հարաւ-Ափրիկէի կատաղամարտներուն մէջ երկու քրիստոնեայ ազգերու մէջեւ ծագած այս կռիւը կրնայ մեծ հարուած մը տալ Հարաւ-Ափրիկէի մէջ քրիստոնէութեան կատարած քաղաքակրթիչ եւ կրօնական ձեռնարկին։ Պարոնէսի եւ Զամբէզի մեր առաքելական աստարէզներն, որոնք այնչափ մօտ են հաւատական պատերազմին թատերավայրին, կրնան մեծ վտանգներու ենթարկուիլ։ Այս տեսակէտով արդէն Թրանսվալի պատերազմը զսպել պէտք էր ապգնալեցնել, բայց այն պատճառներէն որոնք, բովանդակ աշխարհի հետ, մեզ կ'ստիպեն մարդութեան մէջ պատահած պատերազմ մը եղբայրասպանութիւն մը նկատել։ Բայց մենք, իբր բոլորական Ցբրանսացիներ, ուրիշ գլխաւոր պատճառ մըն ալ ունինք յուսալու։ Չենք կրնար մոռնալ որ Թրանսվալի Ժողովուրդը իր ծոցին մէջ ունի շատ մը անձեր որոնց եւրոպական մարդիկներուն մէջ մեր նախահայրերուն արիւնը կը հոսի, այսինքն այն հիւսիսնոցներուն որոնք Ցբրանսայէ հեռանալով ափրիկեան հողին վրայ իրենց հանդուստավայր մը գտան։ Անաւասիկ տարբ համար է որ կը համարձակինք այն բարեմաթիւ ձայներուն միացնել նաեւ մերն որպէս զի հաճիք ձեր Վեհափառ ազգեցութիւնը դրծածել, նմանօրինակ պատերազմի արհաւիրքին առջեւն առնելու համար եւ խընդիրը իրաւարար ատենի մը յանձնել որ բովանդակ քաղաքակիրթ մարդկութեան կողմէ իր մեծ բարերարութեան մը գրաւականը պիտի համարուի։

Կը մաղթենք որ Ձեր Վեհափառութեան վրայ զեղուն Ամենաբարձեան Աստուծոյ օրհնութիւնները։

—Պօէրներուն սկզբնական յաջողութիւններուն առթիւ «Տէյլի»ի Լոնտոնի թղթակիցը հետեւեալը կը գրէ.

Բրայ-Բանի կռուին անյաջողութեան լուրը ամենուին Անգլիացիները չվհատեցուց, որոնք ազէկ մը համոզուած են որ թշնամութեանց սկզբնաւորութեան միջոցին, Անգլիացիք շատ մը ձախողուածներու նոյն իսկ անյաջողութիւններ պիտի ունենան։ Պօէրներու ձեռք բերած յաջողութիւններուն մինակ վատնդը Անգլիոյ համար սա է որ, եթէ Թրանսվալցիք կարեւոր յաղթութիւն մը տանին այս յաջողութեան հետեւանքը պիտի ըլլայ բնականաբար որ շատ մը Ափրիքանտարներ անոնց յարին։ Այս պարագային կացութիւնը պիտի դժուարանար, որովհետեւ այն ատեն Մեծն-Բրիտանիա պիտի ստիպուի ամբողջի անկախութեան պատերազմին ժամանակ պատահած դէպքերուն մէկ կրկնութիւնն Ափրիկէի մէջ տեսնել։ Սակայն եւ այնպէս այս տեսակ պատահականութիւն մը շատ քիչ հաւանական կ'երեւայ այս վայրկենիս, թէեւ Պր. Քրիւկէր իր վերջնագրին մէջ ոչ միայն յանուն Հարաւ-Ափրիկեան Հանրապետութեան այլ բովանդակ Հարաւային Ափրիկէի անուամբը խօսելով այնպէս մը ենթադրել տուած է թէ բոլոր Հարաւային Ափրիկէ բնակող հոլանտական ցեղին մէջ իրական դաշնակցութիւն մը կայ։ Մարդ իր փափաքածին շատ դիւրաւ կը հաւատայ։ Անկարելի չէ, նոյն իսկ հաւանական ալ է որ Թրանսվալի նախագահը իր փափաքները իբր իրականութիւններ նկատած է։ Դժբաղդութիւնը հոն է, որ երբ Անգլիացիք յարձակողականի սկսին Պօէրներուն ունեցած սկզբնական յաջողութիւններն շատ սուղ պիտի նստեցնեն իրենց։ Եւ կը վախցուի որ բնաւ վնասնձնօրէն չվարուին։ Ամենեցի ի վեր կեղծ հայրենասէրներու ճառերէն եւ յօդուածներէն եւ ճարտարօրէն շարադրուած կարդ մը սուտ լուրերէն Անգլիացիները այնչափ զրդռուած են որ երբեք Պօէրներուն չպիտի խնայեն։ Երկու երեք օրէ ի վեր լուրերը հաղորդուած կը գտնուին, եւ հոս (Լոնտոն) ստացուած լուրերը անոնք են միայն, զորս իշխանութիւնները կը թողուն որ հեռագրուին։ Ուրեմն ասկից վերջ պիտի սեսնենք որ Պօէրներուն յաջողութիւններուն լուրը պիտի նուազի եւ Անգլիացիներուն ալ պիտի չտիպանցուի, ուսկից կը հետեւի որ, հիմակուընէ պէտք է վերապահութեամբ ընդունիլ Անգլիոյ մէջ հրատարակուած բոլոր հեռագիրները։

ԳԵՐՄԱՆԻՍ.—Պերլինէն հասած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Վիլհելմ Կայսր Վիքթորիա թագուհիին տալիք այցելութիւնը անորոշ ժամանակի մը համար յետաձգուած է։ Այս յետաձգման պատճառը պէտք է փնտռել Թրանսվալի դէպքերուն մէջ։

«Կաղէթ տը Ֆրանքֆորթ» յօդուածի մը մէջ կը յայտարարէ թէ Գերմանիա չի կրնար կատարեալ չեզոքութիւն մը չպահել Թրանսվալի խնդրին մէջ, որովհետեւ Ճէմսընի արշաւանքին ատեն Գերման կառավարութիւնը փորձառապէս հակցու թէ ո՛չ Ֆրանսա եւ ո՛չ Ռուսիա համամիտ էին իրեն հետ՝ խնդրին միջամտելու։ Առոր հետ մեկտեղ Գերման կառավարութեան չեզոքութիւնն արգելք չպիտի ըլլայ այն զիսուններուն զոր մտադրած են ընել Գերման երկրագործական մեծ հաստատութիւններ իրենց չահերը պաշտպանելու համար հանքերու նահանգին մէջ։

ԱՆԳԼԻԱ.—Դայլէն Տուվը գացող անգլիական «Վիքթորիա» չոգենաւն անցեալ Ուր. առաւ. Տուվրի նաւահանգիստը մտած պահուն ուրիշ չոգենաւի մը հետ ընդհարում մը ունեցաւ։ Երկու. չոգենաւերն ալ մեծ վնասներ ունեցան, բայց ճամբորդներն ողջ առողջ կրցան դամբք եկեալ։ Նոյնպէս «Վիլլ-որ-Տուվո» չոգենաւը որ Օսթենտէն Գալէ կ'երթար դէպ դիշերուն Մանշի ծովուն մէջ մեքենայի խանգարում մ'ունեցեր է, չոգենաւը վերջին անգամ տեսնուած ժամանակ եւս կը դառնար դէպ ի Օսթենտ։

—Պուլա ցեղը (Ափրիկէի մէջ) որ Պէնուէ գետին վրայ նաւարկութեան արգելք կը հանդիսանար եւ Նիկէրի Նաւային Ընկերութեան քանի մը նաւաղներն սպանած էր պատժուեցաւ անդլ. կառավարութեան կողմէ՝ իրենց դէմ ղրկուած արշաւախմբէ մը։ Անդլիացիք ութ գիւղ քանդեցին եւ իրենք միայն ութը վիրաւոր ունեցան, մինչ ընդկներուն կորուստը շատ մեծ է։

ՄԻԱՑԵԱԼ-ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ.— Միջազգային առեւտրական համաժողովը, որուն ներկայ կը գտնուին բոլոր աղգութեանց ներկայացուցիչները, իր աշխատութիւնները վերսկսաւ Ֆիլատելֆիայի Ազգային ցուցահանդէսին չէնքին գլխաւոր սրահին մէջ։

Համաժողովին նպատակն է ներքին եւ արտաքին վաճառականութեան զարգացման մղում տալ։

Ուաշինկթընէն եկած բազմաթիւ դիւանագէտներ ներկայ էին Համաժողովին։ Արտաքին գործերու նախարարին օգնական Պր. Հիլ որ Մաք-Քինլիի ներկայացուցիչն էր, պատուիրակներուն բարի գալուստ մաղթեց եւ Համաժողովի նախագահին փափաք յայտնեց որ Միացեալ-Նահանգներու եւ Համաժողովին մէջ իրենց ներկայացուցիչն ունեցող աղգութեանց միջեւ աւելի սերտ միացում մը հաստատուի։

—«Ամերիկա» գրահաւորին ծով իջուցուելու առթիւ տեղի ունենալիք գլխաստեղծութիւնը միացումը հինգերորդ անգամ ըլլալով՝ հովին պատճառաւ յետաձգուեցաւ։

Մշուշը ծանր արկածներու տեղի տուած է։ «Ֆիլադըլֆ» չոգենաւը որ «Սթամրօք» նաւուն տէր Սրը Թոմաս Լիպթընի հրաւիրեալներն առած «Էրէն»էն կը տանէր, բաղխում մը ունեցաւ «Ուէսթ Պրուքլին» անուն չոգենաւին հետ, այս վերջինը ծանր վնասներ կրեց, բայց «Ֆիլադըլֆ» ալ բաւական վնասուեցաւ։

Բարեբախտաբար, ուղեւորները ո՛ եւ է վնաս չկրեցին։ Սրը Զարլս Պէրէսֆորտ անգլիացի ծովակալը որ «Ֆիլադըլֆ»ի մէջ կը գտնուէր, փութաց օգնութեան հասնիլ։

Ուրիշ նուազ կարեւոր բաղխում մը տեղի ունեցաւ «Ուայթէտ»ի դրօսանաւին եւ «Մոնտիկ» եղերապահին միջեւ։ Շատ մը արկածներ պատահեցան։

Սրը Թոմաս Լիպթըն նեղուած այս անպատահար օղարէն՝ տէնվրրոցի (Թրոյորաս) անչահ խեղկատակէ մը ստացաւ հետեւեալ երկտողը. «Եթէ հով չըլլայ, վնասուցէք Պրիանը», ծաղրաչարժ ակնարկութիւն ռամկավարականներու Նախագահին անբասիր թորերուն որ անխոնջ պերճախօսութեան ուռուցիկ ձեւերուն։

—Նիւ-Եորքէն կը հեռագրեն թէ Զիքակո-Նորտուէսթ գծին վրայ բանող կառախումբի մը վրայ ծպտեալ աւազակախումբ մը յարձակեցաւ եւ կառախմբին տարած 25,000 սօլարը յափշտակեց։

—Նոյնպէս Նիւ-Եորքէն կ'իմացնեն թէ Պրիճրսսիէն Նիւ-Եորք եկող «Նիւլմէկ Սթէթ» չոգենաւին մէջ հրդեհ մը պատահելով, բոլորովին այրեր է։ Վաթսուն ճամբորդներէն մէկ հոգի մը միայն իսկ նաւաղներն հոթը հոգի բոցերուն մէջ մնացեր են։

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

Քաղ. ժողովի կողմէ կարգուած պատգամաւորութիւնը երէկ ժամը 6ին Ս. Պատրիարք Հօր ընակարանն երթալով՝ ժողովի Դշ. օրուան նիստի խորհրդակցութեան արդիւնքը, եւ բաղձանք յայտնեցին յանուն իրենց եւ պաշտօնակիցներուն որ Ս. Պատրիարք Հայրը ժամ առաջ իր առողջութիւնը դանելով կարենայ անդնիլ իր Պատրիարքական պաշտօնին գլուխը։

Ս. Պատրիարք Հայրը յոյս յայտնեց որ քանի մը օրէն բոլորովին առողջանալով պիտի կարենայ նախագահել վարչութեան՝ յատաջիկայ նստին։

—Պատրիարքարանի Ս. գործակատար Տիգրան էֆ. Տէր Ներսէսեան երէկ թէ՛ Դատական գործոց եւ թէ՛ Ոստիկանութեան պաշտօնատունը գնաց։

ԹԱՂԵՐԷՆ

Մայր-եկեղեցոյ Աւագ-երէց Տ. Անարան քահանան վերջապէս, իր տկարութեան պատճառաւ, հրաժարականը մատուցեր է Կրօն. Ժողովի։ Այն Տէր Հօր որ ձեռքը ցուցով կը շրջէր եկեղեցոյ մէջ—անհարկի պարապայ մը—պաշտօնէ քաշուիլը ժողովին մեծ ուրախութիւն պատճառած է, թէեւ Տ. Արխատակէս քհ. Ճիզմէճեանի ցաւի մեծ առիթ մը, որովհետեւ քիչ օրէն Ճիզմէճեան Տ. Հայրը իր վայելած հանգիստը ա՛լ չպիտի ունենայ՝ Մայր-Եկեղեցոյ Աւագերիցութեան կոչուելով։

ԿՈՎԿԱՍԱՀԱՅԵՐԻՆ

Մեր Ռուսական եղբայրների խորհրդցման մի ուրիշ գլխաւոր կետը.— Օտար խառն ամուսնութիւն.—Պր. Կարա Մուրզայի քառանայն երգեցիկ խումբը։

Բաւական տարածուած է օտար, խառն ամուսնութեան այս վատ սովորութիւնը Կովկասոյ մէջ եւ մանաւանդ Հայերի մէջ, որոնք փոխանակ հայական հաւանդ սովորութեանց հետեւելու, շեղելով այդ հինգական օրէնքէն, լի տխմար դաղափարներով, անդդայութեամբ կը նեռուին Օրթոտոքս կրօնի դիրկը, երբեք չմտարերելով որ իրենց ապագայ սերունդը ինչ վիճակ պիտի ունենայ եւ ինչ կրօնի դրութեան ներքեւ պիտի գտնուի, որովհետեւ կառավարութիւնը խիստ օրէնքներ հաստատած է այդ օտարամուսնական խնդիրներու մէջ։ Այժմ պարտք կը համարիմ այդ մասին մի առ մի նկարագրել մեր Թրքահայ հասարակութեան։

Նախ, եթէ մի Հայ Ռուս օրիորդի հետ ամուսնանայ, պէտք է հարանեկան արարողութիւնը Ռուս քահանայի ձեռամբ կատարուի։ Այստեղի սովորութիւնն է պըսակը եկեղեցու մէջ կատարել։ Եթէ Հայ մը Վրացի օրիորդի հետ ամուսնանայ, եւ որովհետեւ Վրացիներն ալ Օրթոտոքսութիւնը ընդունած են, պէտք է կա՛մ Վրացի քահանայի ձեռամբ կատարուի կամ Ռուսի։ Եւ եթէ Հայ մը ուզէ ամուսնանալ Հրեայ օրիորդի մը հետ, այն ժամանակ պէտք է Հրէութիւն ընդունէ, եւ ապա Հրեայ երիտասարդուհուն հետ ամուսնանայ, դարձեալ Ռուս քահանայի ձեռամբ։

Օտար ամուսնացեալներէն երեւելիներն են Լազարեան ճեմարանի հիմնադիր հանգուցեալ Լազարեանցի դուստրն եւ որդին։ Դուստրն ամուսնացած է վրացի իշխան Թումանովի հետ Վրացու եկեղեցական արարողութեամբ, եւ հիմա այդ Լազարեանցի դուստրը կը կոչուի Թումանով։ իսկ իր եղբայրն ալ ամուսնացած է Ռուս ազնուական Օրիորդի հետ։ Այժմ Լազարեանցի միակ եղբայրն ողջ է, Դրնդապետի աստիճան ունի, բայց դժբաղդաբար ամուրի է եւ արդէն շատ ալ ծեր է, որով Լազարեանցներու մեծանուն տունը հիմնապէս քայքայուած կը նկատուի։ Աւաղ իրենց ծնողքը հիմա ողջ լինէին եւ տեսնէին Լազարեանց տունի քայքայումը։

* * *

Բազում տարիներէ ի վեր Կովկասի Հայոց եկեղեցիներու քառաձայն երգեցողութեանց յայտնի կազմակերպող Պր. Կարա Մուրզա, որ մինչեւ այս տարուց բոլոր դրեթէ Կովկասի տանն կողմ, 40 ի չափ քառաձայն երգեցիկ խումբեր կազմակերպած է, այս ամառ ալ, արական ու իգական սեռէ 75 անձերէ բաղկացեալ մի երգեցիկ խումբ կազմակերպեց այս տեղ որ մինչեւ հիմայ կը շարունակէ։ Սրա նպատակն է Հայերէն եւ Ռուսերէն հատարդներ տալ Թիֆլիսի Հայ հասարակութեան, եւ այս օրերս ալ դարձեալ պիտի հանդէս տայ, որուն համար հիմակուընէ վարձեր կ'ընեն։

Պր. Կարա Մուրզան մտադրութիւն ունի եւ պիտի ի գործ դնէ գնալ 1900ի Փարիզի համաշխարհային ցուցահանդէսին իր երգեցիկ նորակազմ խմբով եւ այն տեղ մեծ հայկական դաւառաբրբառով հատարդներ տալ։ Մենք ի սրտէ յաջողութիւն կը ցանկանք։

ՇԱՒԱՐՇ

ԱՐՄԱՇԵԱՆ ԲՐՈՆԻԿ

Այս տարի տակրաւորները գործնական երկրագործութեան դաս պիտի տանին մասնագէտ-երկրագործ դասատուէ մը։

* * * Թորգոմ Վ. պիտի չկրնայ Պոլիս գալ դասերն սկսուած ըլլալուն։

* * * Աւ. բոլորովին մեկնեցան ուխտաւորները վանքին ու Աստուածածնին Թողով վանեցիներուն։

* * * Անցեալ Ուրբաթ Իրմիր իջաւ Յովհաննէս Վ., մատակարարական այլ եւ այլ գործեր կարգադրելու համար։

* * * Երկու կիրակի է դեղացիները մեճի կ'ընեն՝ վանքին թթատանոցներուն աղը բերելու համար։ Ինչպէս ուրիշ անգամներ դիտել տուած է, վանքերն իրենց գոյութիւնը կրնան ապահովել ուժ տալով երկրագործութեան, Դիւղատնտեսութեան եւ Ագարակատնտեսութեան։ Դպրեվանքն ունի ընդարձակ դեղիներ ու անտառ, ուրանց բարւոք չտնտղործումը նպատաստաւոր է իր ապագային։

* * * Յովհաննէս Վ. փորձ մատակարար է, Արսէն Վ. մատանասպան, Մեսրոպ էֆ. Պոնկեան՝ ընդհանուր հսկող Տնտեսական գործատնութեանց։

ՄԵՌԱԾ ՄԱՆԿԻԿը

«Ծաղիկ» օրաթերթիդ 26 թուին մէջ մեռած մանկան հօրը՝ Մանուկ Լիւլէճեանի գրութիւնն որու հանդ. երախայի հայր եւ միանգամայն սաղարդութիւնն իրեն ըլլալը վաւերացուած էր Մայր-եկեղեցոյ Թաղ. Խորհրդի կողմէ, տարբեր ձեւի տակ պատմած է եղելութիւնն որ Գուսֆ-Գարուի գրսի Ս. Յարութիւն Եկեղեցոյ մէջ տեղի ունեցած եւ «Ծաղիկ»ի 17 թիւին մէջ ալ հրատարակուած էր։ Իբր նոյն Եկեղեցոյ դասաղլուխ, անմիջապէս ստուգելով եղելութիւնը, պաշտօնապէս տեղեկագրած ենք Գեր. Պատր. փոխանորդ Ս. Հօր։

Անաւասիկ ճշմարտութիւնը։

Մանուկ երախան Սեպտ. 20 իրիկունը ժամը երեքին (Ր. Թ.) Ս. Եկեղեցի բերուելով կը մկրտուի ժամարար քահանայի ձեռամբ։ Առտուան դէմ երախան մեռնելով՝ հայրը՝ Մանուկ Գշ. որ մէճիտ մը կը բերէ եւ կը յանձնէ դատաւորի մը, որպէս զի ժամկոչը զերեզման տանի նընջեցեալը։ Բայց ժամկոչը դիտողութիւն ընելով՝ առանց քահանայի թաղելու անհնարութեան մասին, եւ այդ պաշտօնը տանելէց քահանայի վերարերելը յայտնելով կը վերադարձնէ դրամը Մանուկին։ Նոյն օրը ժամն ութի մէջոցները, կը հասնի տաներէց Տ. Պողոս քահանան եւ կարգադրութիւն ընելու պահուն, տեսնելով որ դրամական արդիւնք մը չկայ «մկրտող քահանային ըսեմ, թող տանի մեռեալը» ըսելով կ'առնէ կը քալէ, մինչ Տ. Հայրը լաւ գիտէր թէ ձրիապէս մկրտող քահանան տաներէցի պարտաւորութիւնը կատարելու հարկադրուած ըլլալէ զատ, իբր ժամարար չէր կրնար իրիկուան ժամատուութեան պահուն Եկեղեցին առանց քահանայի թողով զերեզմանատուն երթալ։ Հայրը Մանուկ այս մասին կատարեալ պարզութիւն եւ զուցէ տաներէց քահանային թախանձանքին չկրնալով դիմանալ եւ զայն խնայելու բարեմտութեամբ, կը յայտարարէ թէ «Տ. Պողոս տուն եկաւ ենջեցեալը վերցնելու եւ ապասեց քարանթինայի. . . եւ ըսինք որ մկրտող քահանան յատակացուցին. . . Տ. Պողոս ժամկոչին պատուիրեց որ օրինաւոր վերցնեն ուղնայ»։ Շատ անգամներ պատահած է եւ կրնայ պատահիլ քարանթինայի յատակումը, այդպիսի պարագաներու մէջ որ տաներէցը ենջեցեալը ձգելով խոյս կուտայ եւ մինչ տարիներ տարիներ պատահած չէ՞ այդ օրինակ յատակումներ նոյն ինքն Տ. Պողոս հոր որ յատակուած վատիրէն իջնելով սիրով դրաված է ենջեցեալներուն կարգադրութիւնը։ Իսկ ենջեցեալը տանելու համար մկրտող քահանային յատակացուած ըլլալու տարերութիւնը ընդհանրապէս անհիմն է, որովհետեւ այդպիսի խօսք նախապէս երբեք տեղի ունեցած չէ մկրտող քահանային հետ։ Տ. Պողոս հայրը վերջին այնպէս ընելով գործին մէջէն ելել ուզեր է, թէեւ ենջեցեալը Մայր եկեղեցոյ թաղին կը վերաբերէր, ինչպէս նաեւ տաներէցը, այսուամենայնիւ Գշ. իրիկուն ժամ կէսին, ժամարարը կանչուած տանն կ'երթայ եւ տաներէցին լքելով ենջեցեալը եկեղեցի բերելով հետեւեալ առաւօտ կ'առաջնորդէ դէպ ի զերեզմանատուն։ Իրաց այս վիճակին մէջ, Տ. Պողոս հոր անհոգութիւնը, չքսեմ տարբեր խօսք, պարտկելու մտքով ուրիշ պատասխանատու տնտեսելու ելլել, կարծեմ թէ խղճի դէմ է։ Կը ցաւիմ որ ստիպուած եմ հրատարակու. այն բացատրութիւնը տալ քանի որ արդէն, ինչպէս բսի, խնդիրն ի պաշտօնէ տեղեկագրած եմ Ազգ. Պատրիարքարանի, եւ եթէ թերութիւն մը գործեցի կամ կը կարծէ թէ զրպարտած ըլլամ, ազատ է բողոքել եւ այն ատեն քննութեան արդիւնքը հրատարակութեան տալ, փոխանակ աս ու ան մէջոցներու դիմելու։ Մենք մեր քննութիւնը կատարած ենք քանի մը քահանայ եղբարց ներկայութեանը, կրնանք ի հարկին հաստատել զայս տաջի Ազգ. Պատրիարքարանի։

Արդարութեան ոգւով ներկայս հրատարակելու բարեհաճ դտնուելնուդ անեկիրայ ըլլալով

Մնամ ազօթարար

Դատապրեալ Ս. Յարութիւն եկեղեցոյ

ԽՈՐԷՆ ԲԱՀՇ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Գուսֆարուի գրսը, Հոկտ. 5, 1899

Ծ. Խ. Մենք Մայր եկեղեցոյ Թաղ. Խորհրդի ու մեռած մանուկին ծնողքին սորդութիւնէն ու յայտարարութիւնէն դատելով խնդիրը մեզի համար վերջացած համարեցինք։ Բայց ներկայ դրութիւնը խնդրին վրայ նոր յայտնութիւններ լոյս բերելուն, պարտաւորեցանք դարձեալ յուզել Գուսֆ-Գարուի մէջ կատարուած ծիսական դայթակղելի դէպքը։ «Ծաղիկ» խնդրին առած նոր կերպարանքին առթիւ իր հուսկ վերջինը յայտնելէ առաջ, կ'ազատ. Գասակ. Կրօն. Ժողովի որոշման։ Ինչպէս Դշ. օրուան թուով դրած էինք, Կրօն. Ժողովն իր յատաջիկայ նստին պիտի դրաի Գուսֆարուի քահանայներով եւ մասնատրապէս «Ծաղիկ»ի մէջ դրուած «Մեռած մանկան» թեղման պարագաներով կ'ըսեն։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

Ուլայի Բ. ատիճան տրուեցաւ Շքոտրայի մաքսային տնօրէն Եէվքէթ էֆ.ին։

Սալիսէի ատիճան՝ ճանիկ դաւառակի Իտարէ Մէճլիսի Ա. քարտուղար Բիզպէյին։

Ուլայի Բ. ատիճան Պրիվլէղի կուսակալի օգնական Անտօն էֆ.ին։ Բ. կարգի Օսմանիէ պատուանշան Ռէժիի Կ. Պօլսոյ դէպարուն ընդհանուր քննիչ Իմին էֆ.ի եւ Պէրութի երեւելիներէն Նէճիպ Սիւրսաք էֆ.ի Բ. կարգի Մէճիտիէ Մէքքէի Կրօն. վայրերու տեսուչ Հաճի Սիւլէյման էֆ.ի։

Դ. կարգի Օսմանիէ Կայս. քաղաքային վարժարանի արտաքին տեսուչ Սարգիս պէյի։ Բ. կարգի Մէճիտիէ Սուլթանիէ վարժարանի արտաքին տնօրէն Բըլաւան էֆ.ի։

Դ. կարգի Օսմանիէ Լոնտոնի Օսմ. դեսպանատան պատուակալ փաստաբան Ալիբէա Մէյյէի, Դ. կարգի Մէճիտիէ աւստրիական հպատակ Տքթ. Հոֆմանի։

ԵԼՄԷՆԻ կուսակալը Պեռական Խորհուրդէն խնդրած է փութով Եէմէն զրկել հարցաքննիչ դատաւոր մը եւ դատական քարտուղար մը բարենորոգումներու յանձնաժողովին պահանջումով իրենց պաշտօնէն հրաժարեցուցած պաշտօնեաները հարցաքննելու համար։

ՍՊԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ որոշեց Լուսիի ռազմագիտական զէրքին վրայ ամրոց մը կառուցանել։

—Նոյնպէս սպարապետութիւնը հրամայեց Դ. Զօրաբանակի (Երզնկա) հրամանատարին որ կարգաւ Համիտիէի թեթեւազէն հեծելազօրքերը մարզանքի ժամանակ զէնքի տակ կոչէ։

ԿԱՑՍ. ԻՐԱՏԷ մը հրամայեց որ Դ. զօրաբանակին (Մանասթիր) Մաւզերի հրացան չունեցող վաշտերուն նոյն հրացանէն բաշխուի, ուստի սպարապետութիւնը այս մասին հարկ եղած զէնքն ու ռազմամթերքը զրկեց։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Կայս. պալատան տպագրիչ Պ. Միլլի Վիլհէլմ Կայսեր արտօնութեամբ պիտի պատրաստէ դիրք մը, որուն մէջ նկարագրուած պիտի ըլլան վերջերս Վիլհէլմ Կայսեր Արեւելքի մէջ ըրած ուղեւորութեան յիշատակներն ու մանրամասնութիւնները։ Գրքին պատկերները պիտի կազմեն կայսրուհիին անձամբ քաշած լուսանկարները, որեւելեան ճամբորդութեան միջոցին։

ԱՆԾՈՒԽ ՎԱՌՕԴԸ.—«Նայէ Ֆրայէ» Բրէսլ կը գրէ. Արքունի վառօդարանին դէր-արնօրէն Նէճիպ բաշայի նոխազահութեամբ կազմուած յանձնախումբը որ ասկից առաջ Եւրոպա զրկուած էր հնտեղի անձուկ վառօդի գործարանները պարտելով դիտական հետազօտութիւններ ընելու, մօտերս Պոլիս պիտի դառնայ եւ Օսմ. անձուկ վառօդը կատարելագործելու պիտի աշխատի։

ՍԵՐՄՆՑՈՒ.— Վերջերս ողողումներն ու երաշտութիւնը մեծ վնասներ հասցուցած էին Իսիրնէի նահանգին երկրագործներուն, որոնք կարօտ վիճակի մը մէջ կը գտնուին։ Իսիրնէի կուսակալութիւնը ձեռնհաս պաշտօնատան դիմելով դարման մը խնդրած էր այս մասին եւ սերմնացուի պէտքը չնչուած էր։ Կայս. Իրատէ մը կը հրամայէ պետական խորհուրդին՝ նկատողութեան առնել եւ հարկ եղած սերմնցուն եւ օգնութիւնները փութով զրկել Իսիրնէ։

ԿԱՑՍ. ՇՆՈՐՀ.—Զմեռն իր սկզբնաւորութիւնն ըրաւ արդէն կանխահաս կերպով։ Այս առթիւ Կայս Իրատէ մը կը հրամայէ հարկ եղած ածուխը ընդհուպ կընել ամէն տարուան պէս աղքատ ժողովրդեան բաշխուելու համար ձմրան եղանակին։ Վեհ. Սուլթանին այս հրամանը փութով գործադրելու համար հաղորդուեցաւ ձեռնհաս պաշտօնատան։

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ եւ հեռագրական վարչութիւնը մօտերս Բրղատ-Բաղտր ելմական նախարարութեան պատկանող շէնքի մը մէջ պիտի փոխադրուի։

ՍԻՐԲԻՃԻՒ ՆԱԻԱՄԱՏՈՅՑԸ ԵՒ ԲԱՐԱՔԸ.—Սիրբիճիի կառարգ չոգենաւներու նաւամատոյցը, հոն կատարուած քարափի շինութեանց պատճառաւ նեղս քաշուած մնացած էր։ Հնտեղի ջուրերուն սառակոթիւնը չոգենաւերու հանդիպումը միշտ դժուարութեանց կը մատնէր, նոյն իսկ անցեալներս պատահած փոթորիկի պատճառն կառաւարքը քարափին վրայ ինկած էր եւ իր ետեւի մասը կոտրած, որուն հետեւանքով իր երթեւեկութիւնը դադրեցուցած էր՝ արկածի մը տեղի չտալու համար, Շիրքէթը Խայրիէ այս անպատեհութեան առաջն առնելու համար նաւամատոյցը քանի մը մէթր առաջ տանելու համար՝ շինութեանց սկսած է, սակայն Բարաթի Ընկերութիւնը Շիրքէթին ու ճեռնհաս պաշտօնատան դիմելով յայտարարած է թէ Շիրքէթը պատասխանատու պիտի նկատէ, երբ նաւամատոյցին շինութեան պատճառն ցիցեր մխուելէն վնաս մը առաջ դայ նորաշէն քարափին։ Այս մասին խորհրդակցութիւններ կը կատարուին ցարդ։

Միւս կողմէ Շիրքէթը վնասի հատուցում կը պահանջէ այն չոգենաւին համար որ վերջին փոթորկի պատճառն քարափին վրայ խնալով վնասուած էր։

ՆԻՍԻ Օսմ. հիւպատոս Տուտաղեան Միհրան էֆ. իր պաշտօնատեղին մեկնեցաւ։

ԻԶՄԻՐԻ մէջ հրատարակուող «Միւրթէպա» անուն զրական ու գիտական հանդէսը որ առնէ մը ի վեր դադրած էր, Կայս. հրամանաւ պիտի հրատարակուի տեղւոյն երեւելի վաճառականներէն Ահմէտ Բաչիա էֆ.ի կողմէ։

ՀՐԴԵՀ.—Դշ. գիշեր ժամը 7ու կէսին մէջոցները հրդեհ ծագելով Դամրդիւղ Մօտայի ճաստէին վրայ գտնուող Պօսթան փողոցին մէջ, երկու փայտաշէն տուն եւ կառարան մը այրեցան։ Հրդեհը եղած տունն ապահովագրուած էր։

ՊԱԼԱԹԻ անցեալ օրուան հրդեհի պատճառն այրած հինգ հրեաներուն դիակները գտնուեցան։

ԱՆՇԱՀ ԿԱՏԱԿԻ ՄԸ ՀԵՏԵՒԱՆԲԸ.—Զարշտոպալի (Տրապիզոն) մէկ գեղին մէջ քանի մը թուրքեր իրենց մէկ բարեկամին տունը դացած պահուն, կատակ մը ընելու համար անոնցմէ մէկը տան դուռը բացուելուն պէս խլոյն ներս կը խուժէ։ Տանտէրը զող մը կարծելով զայն, ձեռքը գտնուած տորմանակը պարսելով կը ըսպաննէ իր բարեկամը։

ԱՆԵՒՂԱ ՇԱՀԱԴԻՏՈՒԹԻՒՆ.—Շարաթ մը ի վեր Դոնեայէն Սգչէհիր արմտիքի կարեւոր արտածումներ կ'ըլլան եւ հրապարակը ողեւորուած է. սակայն արտածիչները զգալով որ արմտիքի գինը բարձրացում պիտի կրէ մեծ քանակութեամբ արմտիք ամբարած են իրենց մըթերանոցներուն մէջ, ապագային աւելի սաղ գինով ծախելու համար։

ԲԱՆԿԱԼԹԻի մէջ իր կինն եւ ուրիշ անձ մը վիրաւորող Վարդան անուն խոհարարը Բերայի մէջ ձերբակալուեցաւ։

ԱՐԶԻ ՄԸ ՇԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆԸ. — Թօսիա գիւղախումբին մէջ երկու խալամ լեռ եկած էին արջ որսալու համար, երբ իրարմէ բաժնուելով՝ անոնցմէ մէկը իր բաղձացեալ երէին ամենախոշոր մէկ ներկայացուցչին հանդիպելուն բախտը կ'ունենայ։ Բաղ որսորդը սոսկալի պայքար մը կը մղէ արջին դէմ։ Բանի մը օր ետքը արջին եւ որսորդին դիակները երեւան կ'ելլեն։ Մարդ որսորդ ըլլալէն ետքը, արջ մը սպաննելու առիթան քաջասիրտ ըլլալու է չիտակը, հոգ չէ թէ իր կեանքն... վրայ տայ։

ԳԵՏՆԱՇԱՐԺԸ. —Հոկտ. 5ի գիշերը Թրէբէի եւ Այրտնի մէջ գետնաշարժի երկու ցնցումներ պատահեցան, մէկը թեթեւ ու միւսը զօրաւոր։

—Իզմիրի մէջ ալ երկու բուռն ցնցումներ զգացուեր են, վնաս չկայ։

—Սեպտ. 1ին Դամասկոսի շրջակայքը պատահած բուռն գետնաշարժին հետեւանքով, խել մը տուներու երդիքներն ու ծխնելոյղները փլեր ու հին տուներն ալ ճեղքուեր են։

—Սեպտ. 15ի գիշերը Տաճա գաւառակին մէջ գետնաշարժի թեթեւ ցնցում մը զգացուեր է։

—Սէրայքեօյէն կը գրեն թէ 48 ժամէ ի վեր գետնաշարժի ցնցումները դադրած են, բայց հիմա ալ կանխահաս ցուրտն է որ զերեսնք մոռատանջութեան կը մատնէ։

ՆՊԱՍՏ.—Այլն, Տէնիզլի մեծաքանակ ատաղձ եւ գործարար կը զրկուի հիւղակներու կառուցման համար։ Այլ եւ այլ մեծութեամբ հիւղակներ պիտի շինուին իւրաքանչիւր ընտանիքի անդամներու թիւին համեմատ։

—Իզմիրի Նպաստամատոյց յանձնաժողովը մինչեւ ցարդ 293,316 դրչ. 20 փարայ հաւաքեր է։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

1999 Հոկտ. 7. այսօր ծախուեցաւ.

ԱՐՄՏԻՊ. — Ցորեն.—Լիպրայէն վար։ Վարունա 6-6 դրչ. 30 փր.։ Զաղրա՝ առուսաւ չեղաւ։ Ազիմա՝ Ա. տեսակ 5 դրչ.։ Բոմինկա 6 ու կէս տնուտնական։

Հաճար.—Տկար. Անատոլ եւ Բումէլի քաշը 20 փր.։

Վարսակ.—Թաշը 23 փր.։

Գարի.—Անատոլ 34-35 փր. Բումէլի 29-30 փր. քաշը։

Լազուտ (մրսբր).—24 փր. քաշը։

Կորեկ (տարը) գործ չեղաւ։

Թագչակեր.—43 փր. տնուտնական։

Կանեփ (քէնէվիր).—Նոյնպէս։

Շուշու.—Մերսին քաշը 95-98 փր.։

Ալիւր.—Օտեսա Ա. 97 դրչ. 10 փր. պարկը, Բ. 90-96, Գ. 82-88. Անատոլ քըրմասը 70 դրչ. պարկը. Սելանիկ 76-78. Վառնա 77-78. Մարմարա Ա. 81. Բ. 78. Գ. 74. Դ. 70. Ամերիկա 74-76. Անվերս 76-78. Լիվրուլ 70-72. Կալիցա 80. Միլա 82. Վիօլտթօ 82. Լեհական 82. Կալաց 80. Գուրկաղ 2 Նօ. 79 դրչ.։

Լուբիա.—Սելանիկ 100 քաշը 170 դրչ. Տրապիզոն Բ. տեսակ 115 դրչ.։ Սիսեռ.—Թաշը 95 փր.։ Բրինճ.—Բիղոն Ա. տեսակ 100 քիլօն 43 ֆր.—անդլիական, պարկը 107 դրչ.—Եգիպտական զամբիւղը 80 դրչ.։

Բաքարեա տեղկն.—Մինչեւ 44 դրչ. պարկը։

Օճառ. Միտիլլի.—Ա. 3 դրչ. 10 փր. քաշը. Բ. 100 փր.։

ԳԱՂԹԱՐԵՐԻ.—Խանվի.—Ա. տեսակ 7 դրչ. 25 փր. քաշը. առուտուր չեղաւ. Բ. տեսակ 5 դրչ.5 փր. Գ. տեսակ 4դ դրչ.։ Շաբար. 91-94 դրչ. կենդինարը։ Կագ.—Զոյդ թիթեղ մնտուկ 25 դրչ. 20 փր.։ Սիպիր եաղ.—Ա. տեսակ 12 դրչ. 20 փր. Բ. տեսակ 12 դրչ.։ Դմակ իւղ.—(տակառով) Ա. տեսակ 7 դրչ. Բ. տեսակ 6 դրչ.։

Սբարմաշէր.—Ֆունիկ, մնտուկը Ա. 51. Բ. 50. Գ. 47 դրչ.։

ԲԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆ

ԲԱՐԻԶ, 19 Հոկտ.

Ֆրանսական Ռանթ		100 42
Օսմ. Ռէժի	»	291 —
Օսմ. Ռոնս. սէրի Դ.	Ֆր.	21 95
Բումէյի երկաթուղի	Ֆր.	112 25
Իտալական Ռանթ	»	92 05
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	552 —
Սպանիական Արտաքին	»	61 95
Թրանսվալ		44 75

ՀԵՌԱԳԻՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԲԱՐԻԶ, 18 Հոկտ.—Պօէրները դրաւեցին Թոնկա-Մարիքօնի եւ վերստին յարձակեցան Մաֆքինկի վրայ զօրաւոր հրետանիով։

Զրոյց կը շրջի թէ Մաֆքինկն առած են։

—Լոնտոնէն եկած տեղեկութիւնները կ'ըսեն թէ Պօէրները որոնք թշնամութեանց սկսուելէն ի վեր Վոլքսրուսթէն Նիւքասլի վրայ կը քալէին, վերջապէս այս վերջին քաղաքը դրաւեցին։ Նոյնպէս դրաւեցին Թունկը։ Ուիթլիսթի եւ Վրինչայի մէջ կեդրոնացած Պօէրներու Լոկատներ Տրնտիի ուղղութեամբ կը յառաջանան։ Նաթալի սահմանագլուխներուն վրայ ձեւացուցած եռանկիւնի երկու կողմերէն Պօէրները յամրարար կը յառաջանան, այսպէսով Լատիսմիթը շուրջանտակի պաշարման ենթարկելով։

ԼՈՆՏՈՆ.—Վերջին լուրերը կ'ըսեն թէ քանի մը օրէ ի վեր Պօէրները Զօր. Բրոնժի հրամանատարութեամբ սկսած են Մաֆքինկի վրայ յարձակիլ։ Բուռն ռմբակոծութիւն մը կը լսուէր։ Զրոյց կը շրջի թէ Պօէրները քաղաքն առած են, բայց այդ զրոյցը չէ հաստատուած տակաւին։ Անգլիացի գնդապետ Պատէն Բուէլ օգնական զանգերու հասնելուն կը սպասէ։

—Վերջին լուրերը կ'ըսեն թէ Պօէրները Զօր. Դոնժէի հրամանատարութեամբ քանի մը օրէ ի վեր ոկսած են Մաֆքինկի վրայ յարձակիլ։ Բուռն ռմբակոծութիւն մը կը լսուէր։ Լուր ելաւ թէ քաղաքը Պօէրներուն ձեռքն ինկած է, բայց ոչ մէկ բան կը հաստատէ այս լուրը։ Անգլիացի Պատէն-Բուէլ գնդապետ անհամբեր օգնութեան կ'սպասէր։ Լոնտոնի մէջ գտնուած պահեստները քիչ ժամանակէն դրօշի տակ հաւաքելով Թրանսվալի մէջ 72,000 հոգինոց բանակ մը կազմելու համար եղած յանձնարարութենէ զատ կառավարութիւնը որոշեց ի զէն կոչել նաեւ կամաւորներու գունդը եւ պահեստի կամաւորներու գունդը։

—Լորտերու ժողովին մէջ, ուղղթի վիճաբանութեան պահուն, Արտաքին գործերու նախկին ազատական նախարարը յայտարարեց թէ իր կուսակցութիւնը, կառավարութեան Թրանսվալի վէճին առթիւ, ձեռք առած ամէն միջոցներուն ուժ պիտի տայ։ Սալզպէրի մարքիզը յայտարարեց թէ Թրանսվալի կառավարութիւնը այնպիսի եղանակով մը ոկսաւ որ ո՛չ մէկ կերպով կրնայ արդարանալի ըլլալ եթէ նոյն իսկ Անգլիա զրդռած ըլլար։ Թրանսվալի կառավարութիւնը այնպիսի զրդռիչ պահանջումներ ըրաւ Անգլիոյ որ այս վերջինը ստիպուեցաւ երկրին բացատրել թէ ինչո՞ւ պատերազմական վիճակի մէջ կը գտնուէր։ Այն խնդիրը թէ կարելի՞ էր տակաւին խաղաղութիւնը պահել, արդէն իսկ ջուրը կ'ինայ։ Թրանսվալէ Անգլիոյ ըրած նախատինքին հետեւանքով։ Անգլ. կառավարութիւնը պարտի պնդել իր գերիշխանութեանը վրայ Հարաւ-Ափրիկէի մէջ եւ Սպիտակ ցեղի պատկանողներուն վայելած իրաւունքներուն հաւասարութեան վրայ։ Ուղղթը միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ։

Լորտերու ժողովին կողմէ։

Երեսփ. ժողովին մէջ որ նմանապէս ուղղթը կը քննադատուէր, Տիլոն կոմսը առաջարկ մը ներկայացուց որով կը խնդրէ բանակցութիւնները մեղմացնելու համար Անգլօ-Թրանսվալեան վէճը իրաւարարութեան միջոցաւ կարգադրել։ Ժողովը 54ի դէմ 322 ձայնով մերժեց այս առաջարկը։

Երեսփ. ժողովին մէջ Դանձային նախարար Պ. Արթիւր Պալֆուր հրովարտակ մը կարդաց որ ի զէն կը կոչէ պահեստի գունդերը եւ քաղաքական զօրքերը։ Ուղերձի վիճաբանութեան պահուն, Պ. Սթէնհօբ առաջարկ մը ըրաւ որ չհաւանիր անդլ. կառավարութեան՝ Թրանսվալի հետ ըրած բանակցութեանց ձեւին։ Սըր Ուիլիըմ Հարքուրտ բուռն կերպով քննադատեց անդլ. կառավարութեան Թրանսվալի նկատմամբ բռնած դիրքը։ Կառավարութիւնը յանդիմանեց խաղաղութեան ճամբան ձգած ըլլալուն համար, բայց իր եզրակացութեան մէջ յայտարարեց թէ կառավարութեան պիտի աջակցի Թրանսվալի դժբախտ վէճին մէջ։ Պատերազմական նախարարը օրինագիծ մը ներկայացուց ժողովին որով 35,000 հոգիի համար 10 միլիոն յատկացումական վարկեր կը խնդրէ։

Բրեդորիայէն Հոկտ. 16 թուականով հեռագիր մը կ'ըսէ. Թրանսվալի արեւմտեան սահմանագլխին Պօէրներու հրամանատար Զօր. Դոնժ կը ծանուցանէ թէ Մարիպօկոլ նահանգին մէջ գտնուող Պօէրները սկսած են ռմբակոծել Մաֆքինկը, որուն Պ. Բօվէլը հրամանատարն է։

Լէյտմրիթէն «Մօրնինկ Բօսթ»ի կը հաղորդեն թէ Պաղութիները ապստամբած են Օրանժի Ազատ Պետութեան դէմ։

ԲՐԵԴՈՐԻԱ.—Պօէրները առանց դիմադրութեան դրաւեցին Թանկօ (անդլ. Պէչուանալան) քաղաքը, Վրիսլուրկի հրաւակողմէն 40 մղոն հեռու, Մաֆքինկ-Բիմսլէյ երկաթուղիի գծին վրայ։

ՎԻԵՆՆԱ.— Բաղմաթիւ ցոյցեր տեղի ունեցան Պոհեմիոյ մէջ՝ լեզուներու հրամանագրերուն ջնջման դէմ։

— Կառավարութեան Ռայխսթրաթի ներկայացուցած օրէնքներու ծրագրին մէջ կայ նաեւ լրագիրներու եւ տարեցոյցերու վրայէն դրօշմատուրքը ջնջելու ծրագիր մը։ Երեսփոխանական ժողովին մէջ նախարարապետ կոմս Գլարի կառավարութեան ծրագիրը ամփոփեց։ Յայտարարեց թէ կառավարութիւնը կը յուսայ որ արդի ծանր կացութեան հանդէպ, խորհրդարանին անդամները պիտի գնահատեն կառավարութեան անկեղծ դիտաւորութիւններն եւ խորհրդարանին նախկին վիճակը վերահաստատելու համար իր ըրած ջանքերուն ուժ պիտի տան։ Կառավարութիւնը կ'աղաչէ բոլոր կուսակցութիւններուն մասնակցել այդ ծրագրերուն որպէսզի խորհրդարանական վիճաբանութիւնները չփոթութիւններէ զերծ մնան եւ կարելի ըլլայ անհամաձայնութիւնները բառնալ եւ ազգային խաղաղութիւն մը հաստատել։ Կառավարութիւնը, յարեց նախարարապետը, նպատակ չունի լեզուներու ջնջման հրովարտակին առաջ բերած իրաց կացութիւնը պահել, այլ, աւելի կը փափաքի իր գործերը կարգադրել Օրէնքի ճամբով։ Երեսփոխանական ժողովը այսօրուան նստան մէջ իր նախագահի ընտրութեան ձեռնարկեց։ Տօքթ. Ֆուլս (ժողովրդական Գաթոլիկ կուսակցութենէն) վերընտրուեցաւ։

Նախարարապետին կողմէ կառավարական յայտարարութեան ընթերցումը քանիցս ընդմիջուեցաւ։ Երխտասարդ Չեխերու կողմէ։ Այս ընդմիջումներն ստանձնեան աղաղակներ բարձրացուցին։ Խորհրդարանը ընդունեց կառավարական յայտարարութեանց վրայ վիճաբանելու առաջարկը։ Յաջորդ նիստն որոշուեցաւ յառաջիկայ Ուրբ. օր։ Աւագաց Ժողովին մէջ կառավարութեան յայտարարութիւնն ընդունուեցաւ ծափահարութիւններով։

—«Նիւուս Վիէնը Թակպլաթ» լաւ աղբիւրէ առնելով բացարձակ կը հերքէ Ֆրանսուա Ֆէրտինանտ իշխանին ատիճանով իրմէ ստորադաս ամուսնութեան մասին տարածուած զրոյցները։

ՀԱՄՊՈՒՐԿ.—«Կայսր Վիլհէլմ» զրահաւորին ծով իջեցուցման առթիւ քաղաքապետարանին մէջ տրուած հացկերոյթին Վիլհէլմ կայսրը բաժակ առաջարկեց օտար երկիրներու մէջ դերման շահերու պաշտպանութեան համար նաւատորմին յաւելման պէտքին հարկաւորութիւնը ի վեր հանելով։ Կայսրը ըսաւ որ եթէ իր իշխանութեան առաջին ութը տարիներու միջոցին նաւատորմին յաւելման խնդիրը մերժուած չըլլար, Դերմանիա ուրիշ կերպով պիտի պաշտպանէր անդրատլանտիկեան շահերը։ Իր եւ կառավարութեան ջանքերուն պատկումը այն ատեն մրայն կարելի է, ըսաւ կայսրը, եթէ դերման ժողովուրդը ներքին ամէն անհամաձայնութիւններէ հրաժարելով կայսեր անձին վրայ միանայ։

ԲԱՐԻԶ.—Արդարութեան Բարձր. Ատենի Ցանձնաժողովը հաւանութիւն տալը պիտի հարցաքննէ յանցապարտներուն հարցաքննութիւնը։

—Կը ծանուցուի թէ Վուլէ եւ Շանուան հարիւրապետները իրենց դէմ ընդվզած հրացանաձիգներու կողմէ հրացանի բռնուեցան։

—Սուլթանէն այսօր պաղթական նախարարութեան հասած տեղեկութեանց համաձայն Բլօպ գնդապետին սպանութեան հետեւանքով տեղակալ Բալլէի որ արշաւախմբին կը մասնակցէր ընդհուպ ջոկատին հրամանատարութիւնն ստանձնեց եւ իսկոյն Վուլէ հարիւրապետին ետեւէն ինկաւ ձերբակալելու համար։ Տեղակալ Շանուան Վուլէի միացաւ եւ իր 200 հրացանաձիգներով ընկերացաւ անոր։ Վաղայաջորդ օրն էր որ հրացանաձիգները սպաննեցին հարիւրապետ Վուլէն եւ տեղակալ Շանուանը։

—Արդարութեան Բարձր. Ատեանի Նախագահ՝ Պ. Պէրանժէ այսօր հարցաքննեց Պ. Կէռէնը։ Իրեն վերագրուած ապատամբութեան յանցանքէն զատ Պ. Պերանժէ պնդեց Շապրոլ ամրոցին խոհարարին մէկ վկայութեան վրայ, որուն համաձայն խոհարարը կ'ամբաստանէր Պ. Կէռէնը զինքն արդելափակ ըրած ըլլալուն համար։ Պ. Կէռէն արդելափակման դէպքն ուրացաւ եւ բողոք բարձաւ Շապրոլ ամրոցին այդ նախկին խոհարարին դէմ։

—Վաղը Կոմս Մուրավիէվ Էլիզէի մէջ պիտի ճաշէ։ Ս. Բեդրսպուրգիէն կը հեռագրեն թէ Ռուս մամուլը քաղաքական կարեւորութիւն մը կ'ընծայէ Մուրավիէվ կոմսին ուղեւորութեան եւ դիտել կուտայ թէ Ռուսիոյ արտաքին գործերու նախարարը բաղմաթիւ տեսակցութիւններ ունեցած է Պ. Տէլքասէի հետ, տեսակցութիւններ որոնք միջազգային ծանր խնդիրներու վրայ կը դառնան։

ՊԵՐԼԻՆ.—Սամօա կղզիներուն վերաբերեալ անդլ. առաջարկները գերման կառավարութեան կողմէ մերժուեցան։

ԲՐԱԿՆ.—Երէկ իրիկուն Զեհերը ցոյցեր կազմակերպեցին լեզուներու հրամանագրերու ջնջման դէմ։ Երկու ոստիկան վիրաւորուեցան։ Ոստիկանութիւնը ցրուեց ամբոխն եւ երկու ձերբակալութիւն ըրաւ։

Այս իրիկուն նոր հաւաքումներ տեղի ունեցան։ Քանի մը հազար մարդիկ Ուէնսէհէի հրապարակին վրայ հաւաքուեցան։ Խել մը աղաղակներ արձակուեցան։ Հետեւակազօրքերու երեք վաշտեր միջամտեցին եւ ամբոխն ետ մղեցին դէպի Բէօնիկիսէ Ուէյնպէրկէ։ Երբ ոստիկանները հրապարակին մէջ հաւաքուած ամբոխը կը ցրուէր, սուրերնին քաշեցին եւ չորս հոգի վիրաւորուեցան։ Խմբովին ետ մղուած ամբոխը Բէօնիկիսէ Ուէյնպէրկէ երթալով երկու Գերմանացիներու տուներուն պատուհանները ջախջախեց։ Ոստիկանութիւնն օգնի մէջ հրաւէր պարզեց, հրաւիրելով ժողովուրդն ետ քաշուիլ։ Ձերբակալութիւններ եղան։

ԱՅՍ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ

ԲԱՐԻԶ, 19 Հոկտ.—Օրագրող Բօնիէի եւ Զօրավար Մէրսիէի տղան՝ տեղակալ Մէրսիէի մէջեւ մենամարտ մը տեղի ունենալով երկու հակառակորդները թեթեւապէս վիրաւորուեցան։

—Պօէրները կը յառաջանան դէպի Կլէնքօ։ Ճակատամարտ մը անխուսափելի է։

ՊԵՐԼԻՆ.— Վիլհէլմ Կայսրը Անգլիա պիտի երթայ Նոյեմբ. 18ին։ Մեհնելէն առաջ Զարը պիտի ընդունի։

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

Օսմ. Ռոնս. սէրի Դ.	Օ. Ռ.	23 25 50
Բումէյի երկաթուղի	Ֆր.	109 75
Թրամուէյ Պարատթուղթ	Ֆր.	490 —
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	Օ. Ռ.	4

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

20 Ֆրանքնոց	Ղրշ.	87 17
Անդլիական ոսկի	»	110 2
Բոլ էլեքթրիալ	»	89 —
Ֆրիմից	»	51 6
Մէտիսիէ արծաթ	»	107 34
Մէթալիք	»	97 10
Բուբլի թղթադրամ	Օ. Ռ.	8 60

„ԾԱՂԻԿ"Ի ՆԱՄԱԿԱՑՈՒԹ

ԱՏԱԲԱԶԱՐ.—Ռոզմերի. —Այցեռոմանը կը պատրաստուին. «Օսմ. Կայսրութեան Աշխարհագրութեանս» մասին դիմեցէք Ս. Դ.ի։ «Վարդավառը» նախ դուք դրեցէք։

ԻԶՄԻՐ. — Օր. Զ. Ե.—Ստացած ենք Ձեր բաժնեգինը։

«ԾԱՂԻԿ»Ի ՊԱՏ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐԻՆ

կը խնդրուի որ, Վարչական գործառնութեանց դիւրութեան համար, ընդհանրապէս իմացնել Տնօրինութեանս թէ, իրենց ներկայացուցած եւ իրենց յանձնուած Պատ. բաժանորդները քանի՞ ամսուան համար արձանագրուած են։

ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑ
1900 ՏԱՐԻՈՅ

Լոյս տեսաւ Նշան. էֆ. Պէրպէրեանի տպարանէն օգտակար եւ ճոխ բովանդակութեամբ։ Բայց ի սովորական տարեցոյցի նիւթերէն կը պարունակէ հետաքրքրաշարժ պատմական ծանօթութիւններ, վիպակներ, դիտական, արհեստական դիտելիքներ եւլն։ Կը յանձնարարուի այս օգտակար եւ պատկերազարդ հրատարակութիւնը ամէն դասակարգի անձանց հաւասարապէս։

ՄԱԼԿԱՐԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Մալկարայի համար «Ծաղիկ»ի գործակալն է միշտ՝ տեղւոյն պատուաւոր աղգայիններէն, Վահան Մանուկ էֆ. Զօլաքեան։

ԱՆԹՈՒԱՆ ԳԱՖՏԱՆՃԻ

ՖԱԵԱՆՍ ԵՒ ԵՐԿԱԹԼ ՎԱՌԱՐԱՆՆԵՐՈՒ

ՄԹԵՐԱՆՈՑ

Ղալաթիա, Եիւքսէք գալտրրիմ Նº 26

Ցիշեալ վաճառատունը որ 53 տարիներէ ի վեր Պոլսոյ հրապարակին վրայ հաստատուած է, չափաւոր գներով կը ծախէ ամէն տեսակ վառարաններ եւ կը կատարէ նորոգութիւններ։ Դիմող յաճախորդները ըստ ամենայնի գոհ մնալէն նախապէս կ'երաշխաւորէ։

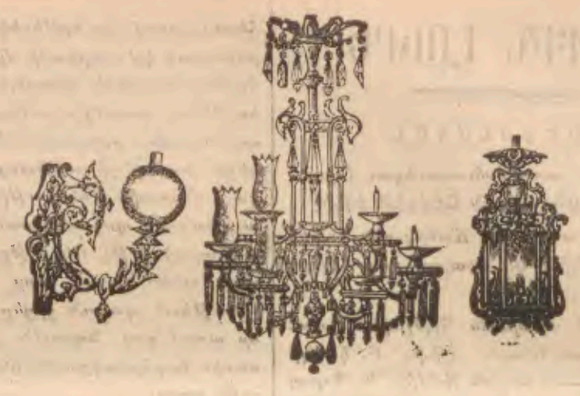

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Լ. ԱՄՊԱՐԱԳՈՐԾ

Բերա, Բասաժ տ'Էլդորօր, թիւ 15

Վաճառատանս մէջ շատ դիւրամատչելի գիներով կը գտնուին ու կը ծախուին եղած ապսպրանքներու համաձայն, լուսաւորութեան կապի այլ եւ այլ ջահեր, լամպարներ, մոմակալներ, հրագարաններ, որմաքամներ։ Ասանք ի հարկին, հարանիքի ու երեկոյթի համար, վարձու ալ կրնան տրուիլ։

Բնակարաններու, վաճառատուններու մէջ լուսաւորութեան կապի լամպարներու դնուելման համար գործատանս կողմէ կը ղրկուին վարպետ գործաւորներ։

Ամէն տեսակ ոսկեզօծումներ, արծաթազօծումներ, պղնձազօծումներ մեծ խնամքով կը կատարուին վերջին նոր դրութեանց համաձայն։

Խիստ գոհացուցիչ պայմաններով նորոգութիւններ ալ կը կատարուին.

ԷՔԻԹԱՊԼ

„ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳԱՑ"

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԷՆԷՆ ՄԵԾ ԵՒ ԱՄԷՆԷՆ ՀԶՕՐ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՄԷԿ ՄԻԼԻԱՐ 339 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԿ.

1898ին «Էքիթապլ» իր ապահովագրեալներուն բաժնած է աւելի քան 15 ½ միլիոն ֆր. շահաբաժին, [այսինքն նոյն տարւոյ մէջ Ֆրանսական ՄԻԱՑԵԱԼ 17 ընկերութիւններու բաժնած շահերու համագումարին ԳՐԵԹԷ ԿՐԿԻՆԸ։]

Աշխարհի մէջ գտնուող ո՛չ մէկ ընկերութիւն

ԷՔԻԹԱՊԼի չափ գործառնութիւն ունի.

ԷՔԻԹԱՊԼի չափ պահեստի դրամագլուխ ունի.

ԷՔԻԹԱՊԼի չափ շահաբաժին կը վճարէ.

Հետեւաբար

Ոչ մէկ ընկերութիւն

Կրնայ աւելի ԱԺԱՆ եւ աւելի ՇԱՀԱՒԷՏ ընծայել կեանքի ապահովագրութիւնն որքան ԷՔԻԹԱՊԼ։

Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ համար

ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

Կ. Պոլիս, Պահճէ-Գափու, Անանիատի Խան թիւ 20, 21 եւ 22

Ընկերութեան դրամատուներ

Լոնտոն, ԱՆԳԼԻՈՅ ՊԱՆԿԱ

Բարիզ, ԳՐԷՏԻ ԼԻՕՆԷ

"ԾԱՂԻԿ"

Կը հրատարակուի ամէն առտու կանուխ արշալոյսին եւ կը ղրկուի փոխոյ սնդուքեամբ Մայրաքաղաքիս ամէն կողմերը։ Կը գտնուի Օրթաքէօյ, Ֆէսճի Վիչէն աղայի խանութը, Բերա, բոլոր ծխավաճառներու քով, Գումրգալուի կայարանը, Լրագրավաճառ Գալուստ աղայի քով, Սամաթիա, Ծխավաճառ Գարեգին աղա Աժատարեանի խանութը, Հասգեղ, ծխավաճառ Մանկասար աղայի խանութը, Իսկիւտարի, Մաքրի-քէօյի ու Գալաթ-քէօյի լրագրավաճառներուն քով։

ՍԿԻԻՏԱՐՑԻՆԵՐՈՒՆ

Մեր Սկիւտարցի Պատ. ընթերցողներու դիւրութեան համար, տեղւոյն գործակալ որոշեցինք (մեր թղթակիցը) Վահան էֆ. Սարրեան։ Անանք որ կը փափաքին թերթիս բաժանորդ դրուիլ, կրնան դիմել անոր՝ Սէլամլըզ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ թաղը, վճարել եւ ընկալագիր ստանալ։ Բաժանորդներն իրենց թերթը օրինաւորապէս պիտի ստանան.

ՔԻՒՋԻՒՔԵԱՆ ԴԵՂԱՐԱՆ

Հաստատեալ 1850 ին

Բերա, Մեծ փողոց, թիւ 168 եւ Պոլիս, Կամուրջին դլուխը, թիւ 71 դեղարաններու, ինչպէս նաեւ Պոլիս, Եէնի Ճամիի մօտ թիւ 18 դեղօրէից մթերանոցին տէր, հանրածանօթ Քիւշիւքեան էֆ., այս անդամ 27 եւ 29 թիւ երկու նոր վաճառատուն բացած է Ղալաթիա, Բարա քէօյ փողոց, ուր նոյնպէս դեղի վերաբերեալ գործեր պիտի ըլլան։ Պատ. Ցաճախորդք ամէն տեսակէտով գոհ պիտի ըլլան այս նորահաստատ դեղարաններէն, ինչպէս գոհ մնացած են Քիւշիւքեան էֆ.ի միւս դեղարաններէն։ 30—6

ՄԱՆՉԵՐՈՒ ԹՇՆԱՄԻՆ

Գրէց

ՏՈՌԹ. ՅՈՎՍԷՓ ՏԷՐ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Դին 5 դրշ.

Դիմել Մատթէոսեան Տպարան, Կ. Պոլիս, կամ հեղինակին, Պարտիզակ։

10—9

ԱՆՈՆՔ ՈՐ ԿԸ ՓԱՓԱՔԻՆ

Թարմ ու անարատ դեղերով ճշդիւ պատրաստուած տեսնել իրենց դեղադիրներն եւ օգտուիլ միանգամայն գիներու չափաւորութենէն,

ԲԱՐԵՀԱՃԻՆ ԴԻՄԵԼ

«ԴԵՂԱՐԱՆ ՍՈՒԼԹԱՆԻԷ», Կէտիք-բաչա-Պաշի թիւ 5, ուր ամէն ժամ ներկայ կը գտնուի տէր եւ անօրէն Լեւոն էֆ. Կիւմիւշեան որ անձամբ կը հսկէ դեղագիրներու պատրաստութեան։

ԳԻՇԵՐՆԵՐԸ ՄԻՇՏ ԲԱՑ Է

30—20

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Ա. ՍԱԴԱԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ԾԱՂԻԿ» ՕՐԱԹԵՐԹԻ

Ղալաթիա, Համոլ-բաչա Խան

ՀԱՄՊՈՒՐԿ ԵՒ ՄԻԻՆԻԽ

ՄԻԱՑԵԱԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

դրամագլուխ	Ֆրանք	27,000,000
պահեստի դրամ	„	52,002,500
տարեկան հասոյթ	„	70,339,912

Ընկերութիւնքս ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ կ'ապահովագրեն մթերանոցներ, բնակութիւններ եւ ասոնց մէջ գտնուած վաճառքներ եւ կարասիներ խիստ չափաւոր սակագիներով։

Լիազօր ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ, ԳԱՌՆԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

Պոլիս, Պահճէ—Գափու Անանիտոս Խան. 20, 21, 22.

«ԾԱՂԻԿ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (9)

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ԾԱՌԻ ԱՂՋԻԿԸ

Գ

ՅԱՋՏՆՈՒԹԻՒՆ

Իսկ բարեսիրա Ի. աղա, այս հարցումէն զարմացած՝ կարեկցական չեչտով մը ծնողքի կսկիծը փարատելու եւ կրակիծն ամոքելու համար, բաւ,

—Որպէս զի ա՛ւելի տեղւոյն ըլլալը հասկնայու համար զինքը չրմնաղաանն ինքզինքը հանր ձեւացուցած է։

—Հա՛մբ, գոչեց Պ. աղան, իմ աղջիկս հա՛մբ։

—Հա՛մբ, կրկնեց Վ. խաթուն, ո՛վ ըսաւ թէ հանր է։

Պատանին ասոնց անարկելումներէն համոզուեցաւ որ աղջիկը հանր չէր, ուստի գուարթ դիրք մը վերստանալով՝ եւ Ի. աղայի տուած բացատրութիւններէն օգտուելով՝ ըսաւ.

—Իրաւ է որ հանր չէ, վասն զի մենք զինքը սեսած օրերնիս կը սիրէինք որ յայտնէ թէ ո՛ւր տեղացի, ո՛րու աղջիկ է եւ ինչ աղջէ, բայց ինչպէս ըսաւ Ի. աղա, մեր հարցումները անպատասխան թողելու միայն մէջտեղ հանր ըլլալ էր։ Ես դիտէի թէ ուստ էր, ասելցուց պատանին յարթնական ձայնով, որովհետեւ մեր ամէն խօսքերը կը լսէր ու կը հասկնարՉինք, յարեց, իրր ամենապատուաւոր հիւր մը կը յարգենք ու կը պատուենք. չենք ուզեր ո՛չ հրամայել եւ ո՛չ խնդրել իրմէ որ ծառայութիւն մը մատուցանէ. բայց անիկա ընդհակառակն սուր աչք եւ սուր ականջ ունի, բան մը, գործ մը ընելու համար ուրիշին ժամանակ չի թողուր. կարծես մեր ատոր մէջ ծնած ու մեռած զաւկի մը պէս կ'ուզեսուի։

Պ. աղան, որ պատանւոյն պարզ խօսքերէն հիացած՝ արցունքի չիթեր կը զրուորէր ապրեարկներէն վար, խօսքը պատանւոյն ուղղելով, հայրական վեհ զգուվով մը ըսաւ.

—Տղա՛ն, հոս մօտս եկուր։

Պ. Սարգս շնորհաւորութեամբ կատարեց այս հրամանը, եւ երբ նստելու ձեւ մը կ'ընէր. «Չէ՛, աղա, ըսաւ Պ. աղա, իմ ու Վ. խաթունի մէջտեղ նստէ։ Եւ քովնիսի շարժում մ'ընելով՝ տեղ ցուցուց.

Պ. աղա, պատանւոյն ձեռքէն բռնելով ըսաւ, «Տղա՛ն, չպիտի հարցնեմ թէ որո՛ւ աղայ ես եւ ո՛չ իսկ հետաքրքիր պիտի ըլլամ գիտնալու քու հարազատութիւնդ կամ աղգատութիւնդ, նոյն իսկ չպիտի հարցնեմ հայր կամ մայր ունենալդ, որովհետեւ կը տեսնեմ եւ կը հիանամ որ այդ հատակողվ անվեհեր, բարերարդ եւ յաջողակ չարաճճի մէն ես։ հետեւապէս կ'ուզեմեմ այսօրուընէ որ, եթէ աղջիկս ողջ ու ձեր գլուխ է, դուն ըլլաս անոր վեհապ։

Պ. Սարգս որչափ որ յանդուգն համարձակութիւն մ'ունէր, Պ. աղայի այս անակնկալ խօսքերէն զգածուելով՝ սարսուռ մ'անցաւ ճակատէն, եւ բուռն ցընդմամբ սկսաւ դողալ։

Պ. աղա որ անթարթ պատանւոյն երեսը կը դիտէր, անոր այս այլակերպութիւնը տեսնելով «Տղա՛ն, նշանուած ես արդեօք» ըսաւ։

Սարգս այս վայրկենական ժամանակամիջոցին ինքզինք ամփոփելով եւ նախկին դիրքը վերստանալով՝ չպատասխանեց այնպիսի հանդիսաւոր եղանակաւ մը որ Պ. աղայի խօսքերուն ու հարցումներուն թէ՛ պատասխան եւ թէ՛ հաւանութեան նշան էր։

Ի. աղա որ այս խօսքերը լսած էր, կը կարծէր թէ Պ. աղա իր անակնկալ ուրախութեամբը կը զառանցէր, մերկաս չի խորհիր ինքներին, կամ խօսածները չի դիտեր եւ կամ պատանւոյն քեմը բերելու համար ձեւատանութիւն մը կ'ընէր. որովհետեւ չէր կրնար հաւատալ թէ Պ. աղա իր բարձրութենէն դիշանի՝ անհաւասար մէկու մը հետ խնամութիւն ընելու։ Իրաւ որ, կ'ըսեր Ի. աղա ինքներին, ասկէ քիչ տարիներ առաջ, նիւթական փայլուն վիճակ չնայելով՝ արժանաւորները միայն կ'ընտրուէին համահաճ ամուսնութեան եւ միշտ երջանիկ էր անոնց ապագան, ինչպէս նաեւ մեր հարեւան ընտանիքներն ալ նոյն հանգամանքն ունէին. սակայն հիմա, ի հարկէ օտար գաղաբարները յարգելով, առ ձեւն հարստութեան կը նային միայն, հոգ չէ թէ աղան կամ աղջիկը բարեյաջող կամ ֆիզիքապէս տարբերութիւններ ունենան. նոյն իսկ անդներ, եթէ լրար չունին ալ, բանի պակասով, ապրդայի ամրողջ ընտանիքի թշուառութեան պատճառ կ'ըլլան։ Մեր օրէնքը, կ'աւելցնէր Ի. աղա ինքներին, ամուսնալուծութիւնը կ'արգիլէ, բայց սա հայերուն երբեք, ուրեմն ինչո՞ւ իրարու հաւանութեամբ չեն կատարուիր այս վնասի խորհուրդները, վասն զի անպատուութիւն է հարուստի մը աղքատի հետ խնամութիւն ընելը . . . :

Ի. աղա մինչ այս խորհրդածութիւններով կը զբաղէր, Պ. աղայի հետեւեալ խօսքերը լսեց.

—Ի. աղա, զուք ալ վկայ եղէք այս խոստմանս։

Բայց Ի. աղա լուրջ դատողութեամբ պատասխանեց.

—Թէպէտ եւ արժանաւոր է ձեր ընտրութիւնը, սակայն կրնա՞ք վստահիլ որ ձեր աղջիկն ու այս պատանին փոխադարձ սիրով զիրար սիրեն։

—Ահա պատանին հոս է, կրկնեց Պ. աղա, եւ իր հաճութիւնը կուտայ։ Դալով աղջիկանս, իմ կամքս՝ օրէնք է. կը կարծե՞ս թէ անիկա յանդգնի իմ ընտրութեանս դէմ։ Զէ, անիկա գիտէ իր հայրը պատուելու եղանակը։ Սարգսին դառնալով յարեց. Գիտեմ որ հիմա չես համարձակիր խոստովանիլ թէ կը սիրե՞ս աղջիկս, կամ կ'ընդունի՞ս դայն կնութեան, բայց ինչպէս խօսեցայ, անա Ի. աղա թող վկայ ըլլայ այս բանիս, որ երբ աղջիկս ողջ առողջ տեսնեմ, իմ բացարձակ իշխանութեամբս դայն քեզի պիտի նշանեմ, եւ. . .

—Բայց, ընդմիջեց Վ. խաթուն որ մինչեւ այն ատեն լռութեամբ եւ դժկամակութեամբ միայն մատակցած էր, իրաւ է որ աղջիկդ կամքին բացարձակ տէրն ես, իսկ այս պատան, քանի որ մեզի ծանօթ չէ, թողունք վարքը ու բարքը դիտնալու պարտականութիւնդիս, արդեօք անիկա կամք ունի՞ այսպիսի նշանութեան մը, կամ թէ դուք իրաւունք ունի՞ք իր կամքին ալ բացարձակ տէրն ըլլալու։

(Շարունակելի)